Boerenbond vzw
Studiedienst
Diestsevest 40
3000 Leuven

NOTA

Datum 8 maart 2024
Van Studiedienst Boerenbond
Aan Europese Commissie

Betreft
Feedback in kader van de openbare raadpleging over "Bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit de landbouw – Evaluatie"

Feedback Boerenbond ikv evaluatie Nitraatrichtlijn

1 Situering

De Europese Commissie (EC) houdt tussen 1 december 2023 en 8 maart 2024 een open publieke consultatie over de evaluatie van de Nitraatrichtlijn. Alle belanghebbende partijen zoals land- en tuinbouwers, industrie, NGO's, burgers, overheden, waterschappen en anderen worden uitgenodigd om hun visie op de Nitraatrichtlijn te delen.

Bij de evaluatie moet worden ***beoordeeld of de nitratenrichtlijn nog steeds geschikt is voor het beoogde doel, of zij in overeenstemming is met de milieu- en klimaatambities van de EU en bijdraagt tot een duurzame en veerkrachtige landbouw en voedselzekerheid****.*

*Bij de evaluatie zal worden nagegaan of de richtlijn****, tegen een achtergrond van veranderende klimatologische en milieuomstandigheden****, landbouwers helpt zich* ***aan te passen en weerbaarder te maken****,* ***nieuwe landbouwpraktijken ondersteunt*** *en tegelijkertijd de* ***recycling van nutriënten uit verschillende bronnen, waaronder verwerkte mest, voldoende bevordert****.*

Bij de evaluatie zal ook worden nagegaan hoe de richtlijn kan ***bijdragen aan de verbintenissen*** *die zijn aangegaan tijdens de 15e Conferentie van de Partijen (****COP15****) bij het* ***Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD) om het nutriëntenverlies tegen 2030 met 50 % te verminderen****.*

*Een belangrijke doelstelling is ook het onde****rzoeken van de mogelijkheden voor vereenvoudiging, lasten en kostenbesparingen****, met bijzondere aandacht voor meer* ***samenhang met andere wetgeving en ontwikkelingen op het gebied van landbouwpraktijken en -technologie****.*

*Bij de beoordeling van de doeltreffendheid zal worden onderzocht i****n hoeverre de doelstellingen van de richtlijn worden bereikt en in hoeverre deze kan blijven bijdragen*** *tot het verminderen en voorkomen van nutriëntenverontreiniging door de landbouw. Daarbij wordt nagegaan* ***hoe de richtlijn ten uitvoer is gelegd****,* ***welke problemen zich bij de toepassing van de richtlijn hebben voorgedaan*** *en* ***welke factoren de doeltreffendheid ervan beperken****.*

De efficiëntie zal in aanmerking worden genomen door na te gaan of de inspanningen en de kosten die nodig zijn, proportioneel zijn.

De belanghebbenden zullen in verschillende vormen worden geraadpleegd om standpunten te verzamelen over de hierboven beschreven aspecten ***in termen van doeltreffendheid, efficiëntie, coherentie, relevantie en EU-meerwaarde****."*

De Nitraatrichtlijn, ingevoerd in 1991, is de Europese regelgeving die de basis vormt voor het Vlaamse mestbeleid. Het doel van de richtlijn is om de waterkwaliteit in heel Europa te beschermen door de vervuiling van nutriënten uit agrarische bronnen die grond- en oppervlaktewater kunnen verontreinigen te verminderen en te voorkomen. Het stelt grenzen aan het gebruik van meststoffen en bevordert de invoering van goede landbouw- en milieupraktijken.

De Nitraatrichtlijn verplicht elke lidstaat om kwetsbare zones aan te duiden of om hun hele grondgebied als kwetsbaar aan te duiden. Dit laatste is het geval in Vlaanderen. Om de vier jaar moet dan een Mestactieplan opgesteld worden die enkele verplichte maatregelen bevat die in de richtlijn staan opgelijst, alsook aanvullende of verscherpte maatregelen die de lidstaat zelf noodzakelijk acht.

In de Nitraatrichtlijn staat dat in de actieprogramma's rekening gehouden wordt met de beschikbare wetenschappelijke en technische gegevens, hoofdzakelijk wat betreft de respectievelijke bijdrage van stikstof uit agrarische en uit andere bronnen. Daarnaast wordt daarbij ook rekening gehouden met de milieuomstandigheden in de desbetreffende gebieden van de betrokken lidstaat.

In de overwegingen van de richtlijn staat dat de hydrogeologische situatie in bepaalde lidstaten van dien aard kan zijn dat het vele jaren kan duren voordat beschermingsmaatregelen tot verbetering van de waterkwaliteit leiden.

De Nitraatrichtlijn verplicht de lidstaten om passende controleprogramma's op te stellen en uit te voeren en om te monitoren op zodanig geselecteerde meetplaatsen dat de omvang van de nitraatverontreiniging uit agrarische bronnen kan worden vastgesteld.

De Nitraatrichtlijn vormt een integraal onderdeel van de overkoepelende Kaderrichtlijn Water.

Stikstof is een cruciale voedingsstof die planten en gewassen helpt groeien. De landbouwsector kan natuurlijk niet zonder dit element. Dierlijke mest en kunstmeststof zijn onontbeerlijk om voldoende, veilig en duurzaam voedsel te produceren.

Volgens de Europese Commissie is een teveel aan voedingsstoffen uit agrarische bronnen een van de belangrijkste oorzaken van watervervuiling in Europa. Nitraten en fosfaten uit meststoffen die niet door de planten gebruikt worden, kunnen via uitspoeling in het grondwater terecht komen en bereiken het oppervlaktewater via afspoeling. Een hoog nitraatgehalte maakt water ongeschikt om te drinken en betekent extra behandelingskosten voordat het water drinkbaar is. In rivieren, meren en zeewateren zorgen nitraten en fosfaten ervoor dat algen overmatig groeien. Dit tast het natuurlijke ecosysteem aan en kan leiden tot uitputting van de zuurstof in het water. Dit fenomeen, bekend als eutrofiëring, heeft negatieve gevolgen voor de biodiversiteit, de visserij en recreatieve activiteiten.

Het verbeteren van de waterkwaliteit is een verantwoordelijkheid die iedereen aangaat. Land- en tuinbouwers zijn al aan de slag met goede bemestingspraktijken en zullen dit ook in de toekomst nog verder verbeteren. Een goede begeleiding en duidelijke wetgeving is cruciaal om die stappen te zetten. De overgrote groep is echter al helemaal mee. Er zijn nog slechts enkelen die achterblijven.

Daarom moet ook de vraag worden gesteld of de doelstellingen die de Nitraatrichtlijn en overkoepelende Kaderrichtlijn Water oplegt in de Vlaamse regio überhaupt gehaald kunnen worden. De landbouwsector neemt alvast haar verantwoordelijkheid en blijft zichzelf inzetten maar de resultaten op het terrein moeten dan ook wel volgen. Het telkens blijven verstrengen van het mestbeleid, met extra maatregelen, zonder het laten wegvallen van maatregelen die niet effectief bleken, zorgt ervoor dat het draagvlak niet behouden blijft.

2 Samenvatting Feedback Boerenbond

Context sinds 1991 gewijzigd

De landbouwsector heeft grote stappen gezet en gaat op een hele andere manier met nutriënten om. Boerenbond pleit voor het meer in rekening brengen van de gewijzigde context tegenover 1991. Het gebruik van mest en meststoffen is **cruciaal om planten te laten groeien** en te voorzien in voldoende, veilig en duurzaam voedsel. Dierlijke mest (en afgeleide producten) moet benaderd worden als een **waardevolle grondstof** en het gebruik ervan moet eerder gestimuleerd worden. De waterkwaliteit voor grondwater en oppervlaktewater is niet één op één gelinkt met de omvang van de veestapel.

Geen eenduidige richtlijnen ikv monitoring voor lidstaten

Boerenbond pleit voor een **geüniformeerde manier van monitoren** over de Europese lidstaten heen zodat de resultaten van elke lidstaat kunnen vergeleken worden. Er zijn momenteel geen duidelijke afspraken gemaakt over de meetmethode en de manier van rapporteren.

In Vlaanderen worden in de periode van 1 oktober tot 15 november bodemstalen genomen om de hoeveelheid nitraten te bepalen op percelen (nitraatresidu in de bodem). Hierbij wordt echter onvoldoende rekening gehouden met het **koolstofgehalte in de bodem**, dat hierop een negatief effect kan hebben. Het toekomstig Europees en Vlaams mestbeleid moet naast de goede waterkwaliteit ook de noodzaak van een **goede bodemkwaliteit** met een actief bodemleven erkennen en de ontwikkeling ervan stimuleren.

Gevraagde doelstelling onhaalbaar in dichtbevolkt Vlaanderen met veel druk van andere actoren en wijzigende weersomstandigheden

Boerenbond vindt dat de vraag moet gesteld worden of de **doelstellingen** die de Nitraatrichtlijn, en overkoepelende Kaderrichtlijn Water oplegt, **in de Vlaamse regio überhaupt gehaald kunnen worden**.

In Vlaanderen wordt een zeer dens meetnet gehanteerd, dat bovendien, door de dichtbevolkte context en de **vele mogelijke invloeden van andere actoren** zoals huishoudens, waterzuiveringsinstallaties en andere bedrijven, niet alleen de invloed van de landbouwsector toont. Boerenbond pleit ervoor dat op Vlaams niveau, deze knelpunten met het MAP meetnet op zeer korte termijn worden weggewerkt, anders is er **geen eerlijke beoordeling** van de invloed van de landbouwsector op de waterkwaliteit.

Vanuit Boerenbond pleiten we ervoor om de **MAP meetpunten die beïnvloed worden door een nitraatrijke bron minstens apart te melden aan Europa** zodat het duidelijk is dat voor deze meetpunten, op korte termijn geen verbetering kan en mag verwacht worden. Daarnaast vinden we het **niet te verantwoorden** dat in de afstroomzones van deze nitraatrijke bronnen, **nog extra strenge maatregelen** moeten genomen worden, want de landbouwers die hier momenteel boeren, zijn hier niet de oorzaak van.

Bijkomend dient er rekening gehouden te worden met meer en meer extreme seizoenen die (zullen) plaatsvinden in Vlaanderen. Deze hebben hun effect op het nitraatresidu in de bodem alsook op de resultaten van het MAP meetpunt. Landbouwers hebben dit niet in de hand. De **impact van de weersomstandigheden hebben meer impact dan de acties van de landbouwers zelf**. Het beleid moet hier ook rekening mee houden.

Boerenbond pleit voor het **voorzien van voldoende vrijheidsgraden** die de implementatie van de wet- en regelgeving haalbaar en betaalbaar maakt in gebieden zoals Vlaanderen die liggen in een vruchtbare Delta. Binnen Europa zijn de **vruchtbare delta's belangrijke voedselproductiegebieden**. Gezien de grote klimaatuitdagingen waar we voor staan, is het vanuit strategisch oogpunt, belangrijk

om deze historisch rijke gronden te vrijwaren voor voedselproductie. Omwille van hun specifieke karakteristieken en de voldoende beschikbaarheid van water, zullen deze gronden **ook in tijden van klimaatverandering robuuster zijn inzake nutriëntenbenutting**. Daarnaast dient men synchroon aan het stellen van doelen sp**ecifieke oplossingen te faciliteren en/of flankerende beleidsmaatregelen te voorzien** die de economische operatoren (in casu landbouwers) in staat stellen aan de slag te gaan met het bijdragen aan het behalen van de doelstellingen. Daarvoor is een geïntegreerde aanpak die de beleidsdomeinen overschrijdt noodzakelijk. De **milieudoelstellingen** zullen in de toekomst opnieuw **meer getoetst moeten worden aan economische en strategische doelstellingen**.

Geen eerlijke evaluatie van de actieplannen per lidstaat

Boerenbond pleit voor het verlengen van de termijn waarop de actieprogramma's moeten gewijzigd worden. **Vier jaar is veel te kort** om het effect van maatregelen in de landbouwsector op de waterkwaliteit te kunnen evalueren.

Het **telkens blijven verstrengen** van het mestbeleid, met extra maatregelen, zonder het laten wegvallen van maatregelen die niet effectief bleken, zorgt ervoor dat het draagvlak niet behouden blijft.

De opeenstapeling van vele maatregelen met vaak strikte data (**kalenderlandbouw**) maakt dat de **goede landbouwpraktijken in de praktijk vaak niet meer kunnen toegepast worden**. Daarnaast is de **administratieve last** van het hele mestbeleid ontzettend zwaar voor landbouwers.

De evaluatie van maatregelen in de actieprogramma's kan **niet louter** gebeuren **op basis van modelmatige berekeningen**.

Nitraatrichtlijn beperkt circulair gebruik van grondstoffen – laat meer gebruik van dierlijke mest toe (geen afbouw van derogatie maar net verankering)

Verschillende studies tonen aan dat het **toepassen van meer dierlijke mest**, dus hoger dan 170 kg N per ha, **geen negatieve milieuimpact** heeft op de waterkwaliteit en zelfs een positief effect heeft in kader van circulariteit en energiegebruik.

Boerenbond pleit dan ook dat de Nitraatrichtlijn wordt aangepast zodat er meer dan 170 kg N uit dierlijke mest mag toegepast worden en hiervoor **geen aparte derogatie** moet aangevraagd worden. Dit is zeker voor **gras** verantwoord tot 250 kg N/ha, maar in andere hoeveelheden ook voor andere teelten.

Nitraatrichtlijn beperkt circulair gebruik van grondstoffen – laat gebruik van ReNuRe toe in alle Europese lidstaten (erken ReNuRe als kunstmestvervanger)

Boerenbond pleit om de Nitraatrichtlijn te wijzigen of te verduidelijken zodat **RENURE-meststof wordt aanzien als een vervanger van kunstmest**. Deze beleidsoplossing zorgt ervoor dat RENURE-meststof niet als dierlijke mest wordt gezien en dus buiten de 170 kg N/ha kan worden gebruikt in elke Europese lidstaat.

Dit is geen oproep om meer kunstmest te gebruiken, maar om kunstmest te kunnen vervangen door op het landbouwbedrijf **circulair teruggewonnen voedingsstoffen uit dierlijke mest (RENURE)** binnen de geldende bemestingsnormen. Dit helpt de boer en de EU om minder of niet afhankelijk te zijn van geïmporteerde kunstmest en de huidige volatiele prijzen EN vergemakkelijkt het oogsten van de vele voordelen van de toepassing van RENURE.

3 Feedback Boerenbond

In dit hoofdstuk zal dieper ingegaan worden op elk onderdeel.

- Context sinds 1991 gewijzigd
- Geen eenduidige richtlijnen ikv monitoring voor lidstaten
- Gevraagde doelstelling onhaalbaar in dichtbevolkt Vlaanderen met veel druk van andere actoren en wijzigende weersomstandigheden
- Geen eerlijke evaluatie van de actieplannen per lidstaat
- Nitraatrichtlijn beperkt circulair gebruik van grondstoffen – laat meer gebruik van dierlijke mest toe (geen afbouw van derogatie maar net verankering)
- Nitraatrichtlijn beperkt circulair gebruik van grondstoffen – laat gebruik van ReNuRe toe in alle Europese lidstaten (erken ReNuRe als kunstmestvervanger)

3.1 Context sinds 1991 gewijzigd

Voor 1991, wanneer de Nitraatrichtlijn werd opgesteld, werd het gebruik van mest niet gereguleerd.

In de Nitraatrichtlijn staat aangegeven dat de richtlijn is opgesteld,

"Overwegende dat in het vierde milieu-actieprogramma van de Europese Gemeenschappen (7) werd vermeld dat de Commissie voornemens was een voorstel op te stellen voor een richtlijn inzake de beheersing en beperking van waterverontreiniging die het gevolg is van het opbrengen of lozen van dierlijke mest en een buitensporig gebruik van meststoffen;"

"Overwegende dat in de plannen voor hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid die zijn uiteengezet in het Groenboek van de Commissie „Perspectieven voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid", is vermeld dat het gebruik van stikstof bevattende meststoffen en dierlijke mest weliswaar noodzakelijk is voor de landbouw in de Gemeenschap, doch het buitensporige gebruik van meststoffen een milieurisico vormt, dat een gemeenschappelijk optreden nodig is om de problemen die worden veroorzaakt door de intensieve veehouderij het hoofd te bieden en dat er in het landbouwbeleid meer rekening moet worden gehouden met het milieubeleid;"

De landbouwsector heeft grote stappen gezet en gaat op een hele andere manier met nutriënten om. Lozen van mest of het buitensporige gebruik van mest en meststoffen, kunnen niet getolereerd worden en moet uiteraard sterk worden bestraft. Maar het normale gebruik van mest en meststoffen is cruciaal om planten te laten groeien en te voorzien in voldoende, veilig en duurzaam voedsel.

Dat de context ondertussen is gewijzigd, wordt aangetoond door onderstaande statistiek uit Nederland:

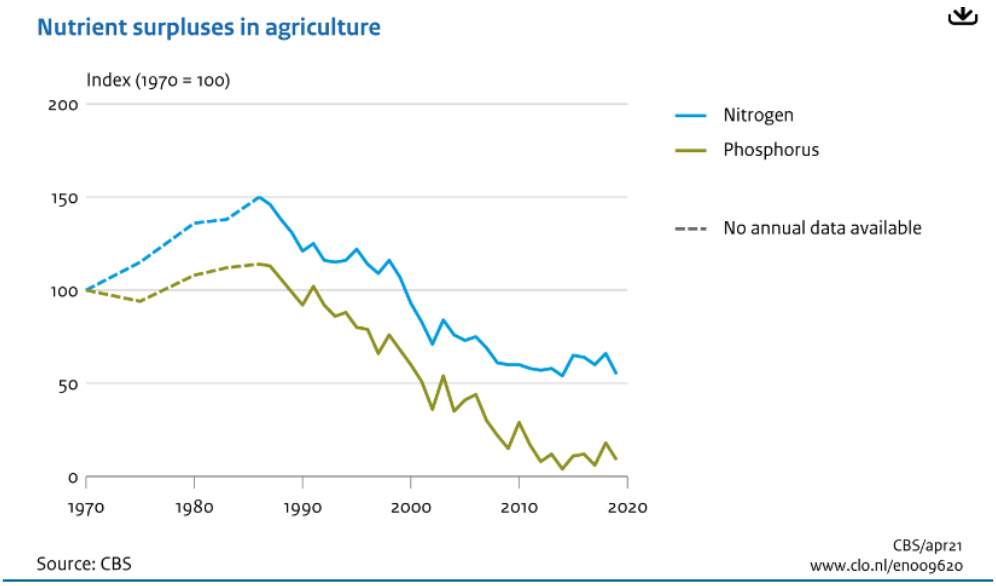

Bron: https://www.clo.nl/en/indicators/en009620-manure-surpluses-in-agriculture-1970-2019

De Nitraatrichtlijn in 1991 lijkt uit te gaan van het feit dat dierlijke mest een voorname oorzaak is van een slechte waterkwaliteit. In de Nitraatrichtlijn wordt namelijk een maximale hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest in Nitraatgevoelige Gebieden vastgelegd op 170 kg N per ha. Hierdoor wordt het gebruik van mest, alsook de productie van mest gereguleerd.

De vraag moet gesteld worden of het gebruik of de productie van dierlijke mest of de veestapel effectief de voornaamste oorzaak is voor de slechte waterkwaliteit. Een vergelijking over de verschillende Europese lidstaten op vlak van waterkwaliteit in grondwater en oppervlaktewater met de veestapel uitgedrukt in Livestock Units per hectare geeft alvast geen eenduidig één op één beeld.

De waterkwaliteit in het grondwater en oppervlaktewater van de Europese lidstaten varieert ook van lidstaat tot lidstaat. Er zijn verschillende lidstaten waar er de (gemiddelde jaarlijkse) concentratie van nitraat in het grondwater en het oppervlaktewater nog niet overal onder de 50 mg/L zit.

.

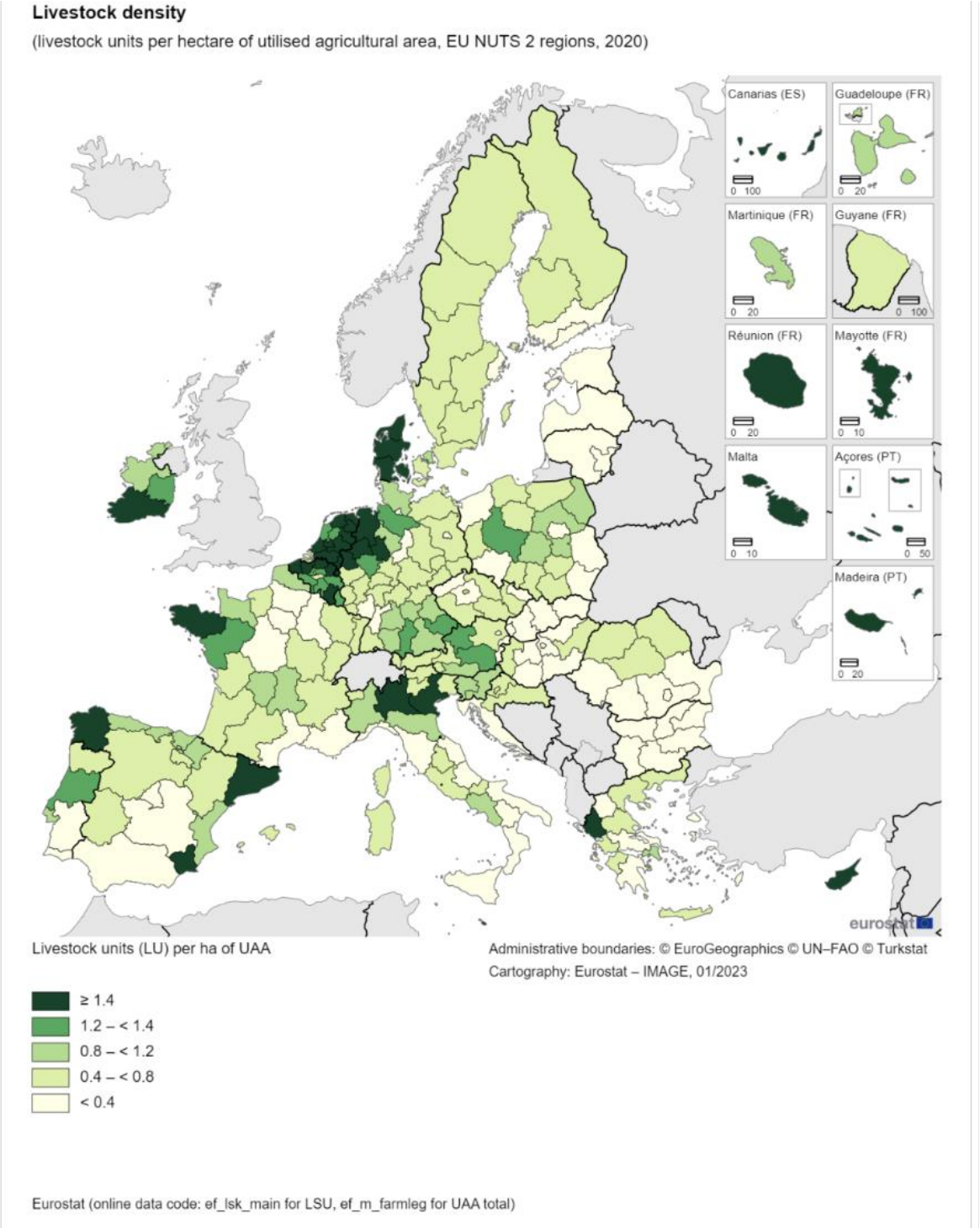

Bron: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Agri-environmental_indicator_-_livestock_patterns#Livestock_density_at_EU_level_in_2020

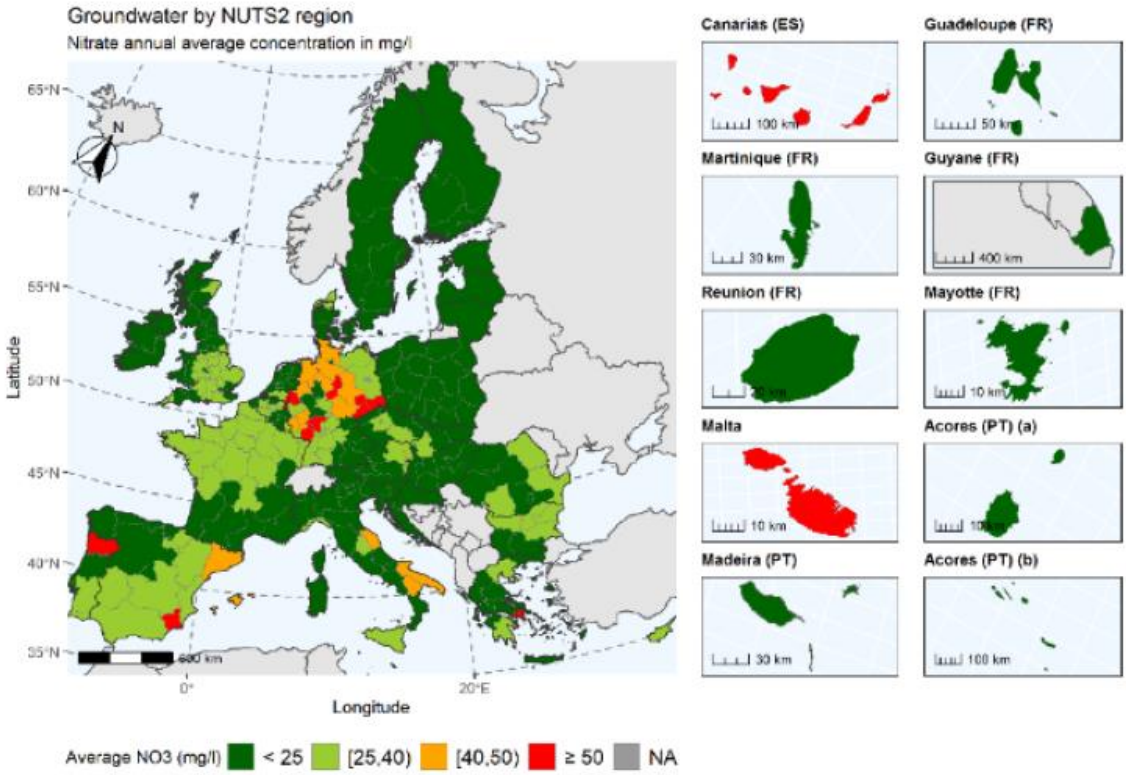

Map 6: Annual average nitrate concentrations in groundwater at the NUTS2 level, for the reporting period 2016-2019. The label 'NA' stands for not available data.

Bron: COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT (11/10/2021) Accompanying the document, REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT on the implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources based on Member, State reports for the period 2016–2019 (Part 3/38)

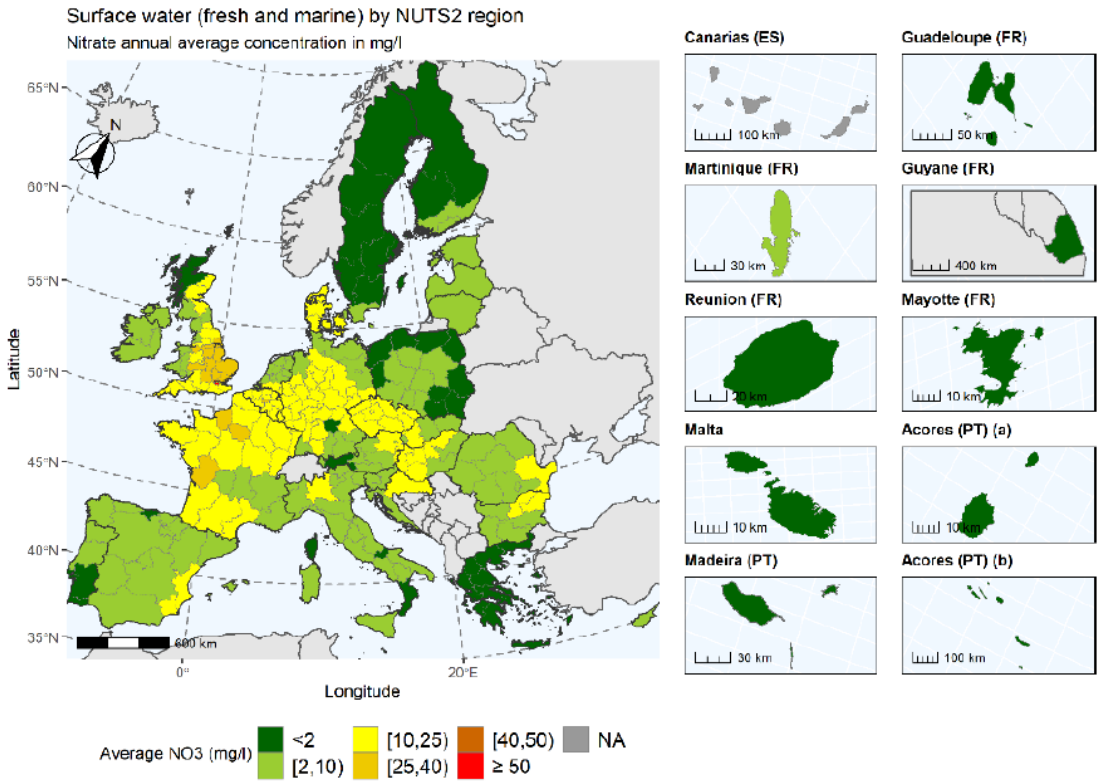

Map 18: Annual average nitrate concentrations in surface water (all categories) at the NUTS2 level, for the reporting period 2016-2019. The label 'NA' stands for not available data.

Bron: COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT (11/10/2021) Accompanying the document, REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT on the implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources based on Member, State reports for the period 2016–2019 (Part 2/38)

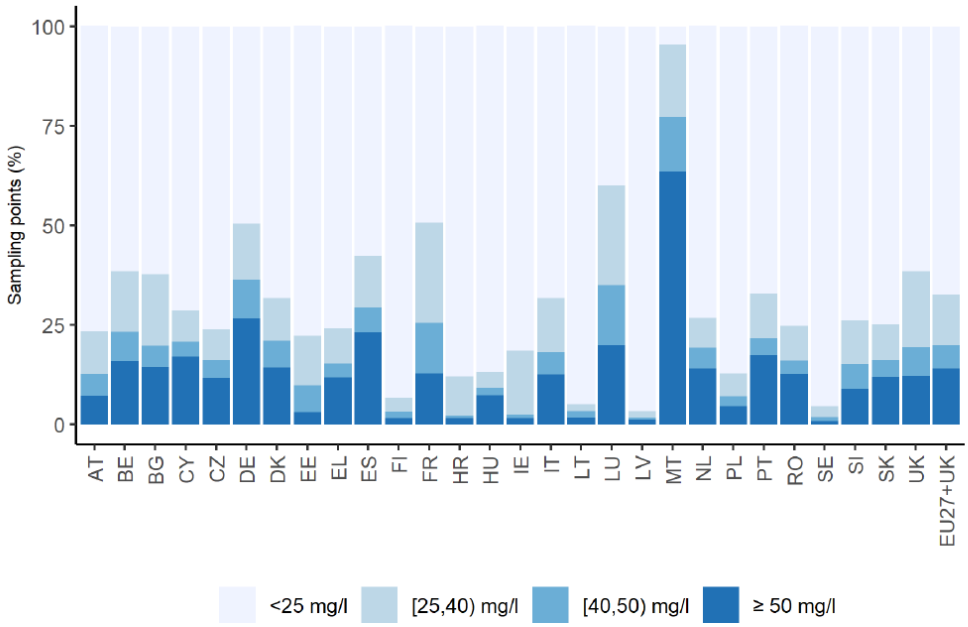

Figure 6: Frequency diagram of annual average nitrate concentrations in groundwater, at all depths, in reporting period 2016-2019.

Bron: COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT (11/10/2021)[1]

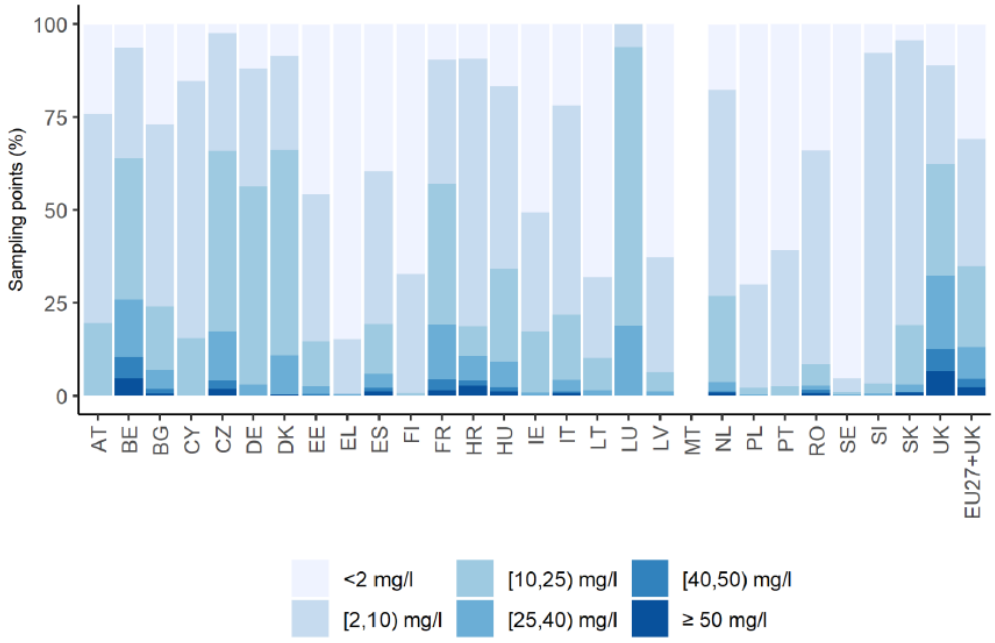

Figure 10: Frequency diagram of annual average nitrate concentrations in fresh surface waters (rivers and lakes), in reporting period 2016-2019.

Bron: COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT (11/10/2021)[2]

[1] Accompanying the document (Part 2/38)
[2] Accompanying the document (Part 4/38)

Ook de bevolkingsdichtheid is ondertussen gegroeid en ook daar zitten er grote verschillen tussen Europese lidstaten. Vlaanderen en de omliggende regio's zijn ook dichtbevolkt, wat ook zorgt voor een extra druk van nutriënten afkomstig van huishoudens.
https://nl.wikipedia.org/wiki/Demografie_van_Europa

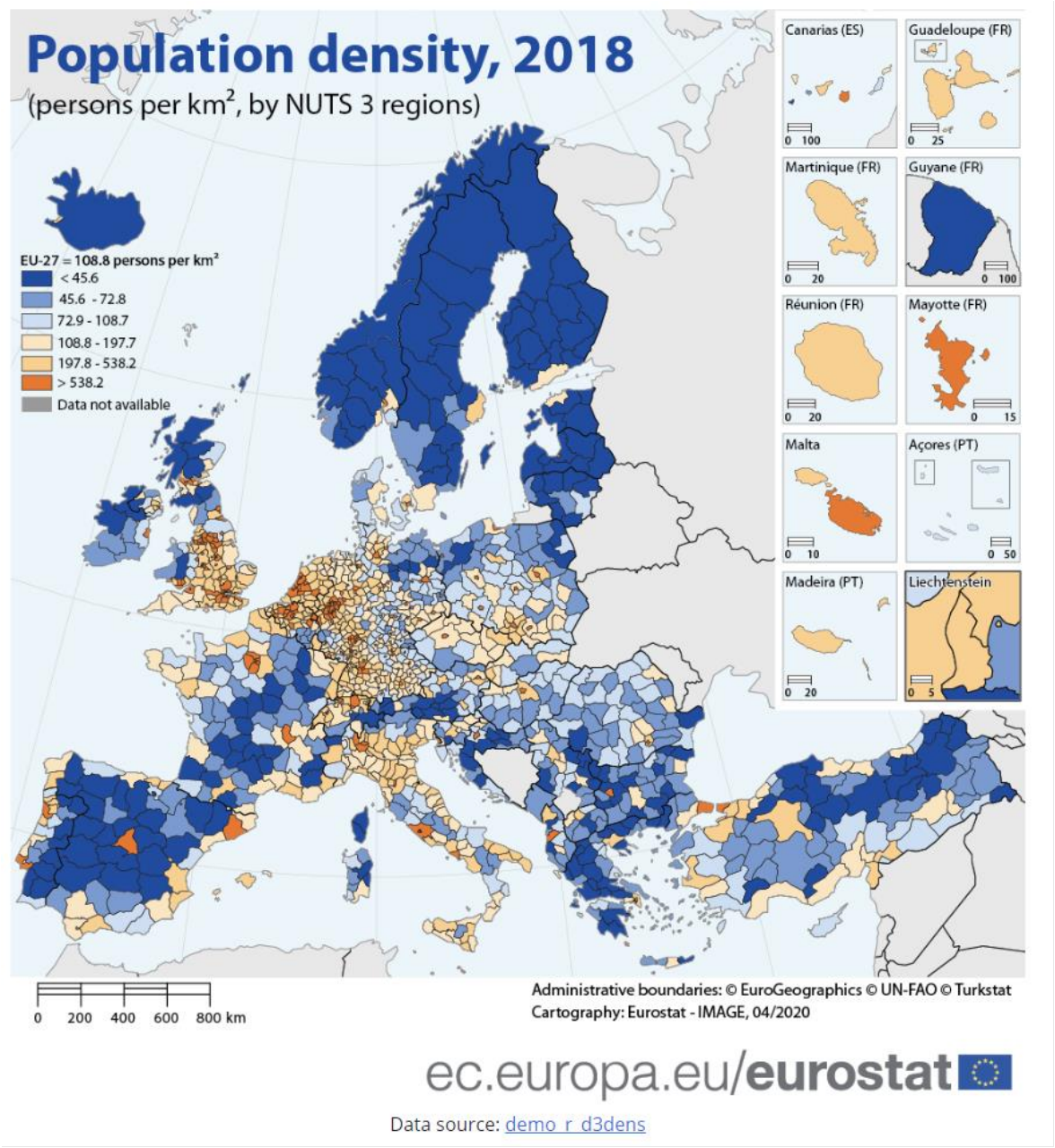

Bron: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200430-1

Vandaag moet worden geëvalueerd of onder de huidige context en de reeds andere aanwezige regelgeving, de uitgangspunten van de Nitraatrichtlijn nog relevant zijn. Mest is een grondstof die van onschatbare waarde is in een circulair landbouwmodel waarin we de groei van planten bevorderen en de bodem verbeteren.

Er zijn grote verschillen in de beschikbaarheid van mest in verschillende landen. Het transport van mest toelaten tussen bepaalde regio's, zodat mest meer toegankelijk wordt in gebieden waar mest

minder beschikbaar is, lijkt nu een belangrijker aspect om op in te zetten. Hierdoor kan ook het kunstmestgebruik in Europa dalen.

De landbouwsector heeft grote stappen gezet en gaat op een hele andere manier met nutriënten om. Boerenbond pleit voor het meer in rekening brengen van de gewijzigde context tegenover 1991. Het gebruik van mest en meststoffen is cruciaal om planten te laten groeien en te voorzien in voldoende, veilig en duurzaam voedsel. Dierlijke mest (en afgeleide producten) moet benaderd worden als een waardevolle grondstof en het gebruik ervan moet eerder gestimuleerd worden. De waterkwaliteit voor grondwater en oppervlaktewater is niet één op één gelinkt met de omvang van de veestapel.

3.2 Geen eenduidige richtlijnen ikv monitoring voor lidstaten

3.2.1 Waterkwaliteit

Vanuit de Nitraatrichtlijn wordt opgelegd aan alle lidstaten om te monitoren en om de meetpunten met een overschrijding van 50 mg nitraat per liter te melden. De meetplaatsen moeten zodanig geselecteerd zijn dat de omvang van de nitraatverontreiniging uit agrarische bronnen kan worden vastgesteld. Er zijn echter geen verdere richtlijnen opgesteld waardoor ieder land dit op zijn manier doet. Vergelijkingen tussen landen zijn hierdoor moeilijk op te maken.

In Vlaanderen is het MAP meetnet zeer dens opgesteld met ongeveer 750 meetplaatsen voor oppervlaktewater en meer dan 2000 punten voor grondwater op een areaal van 620.000 ha.

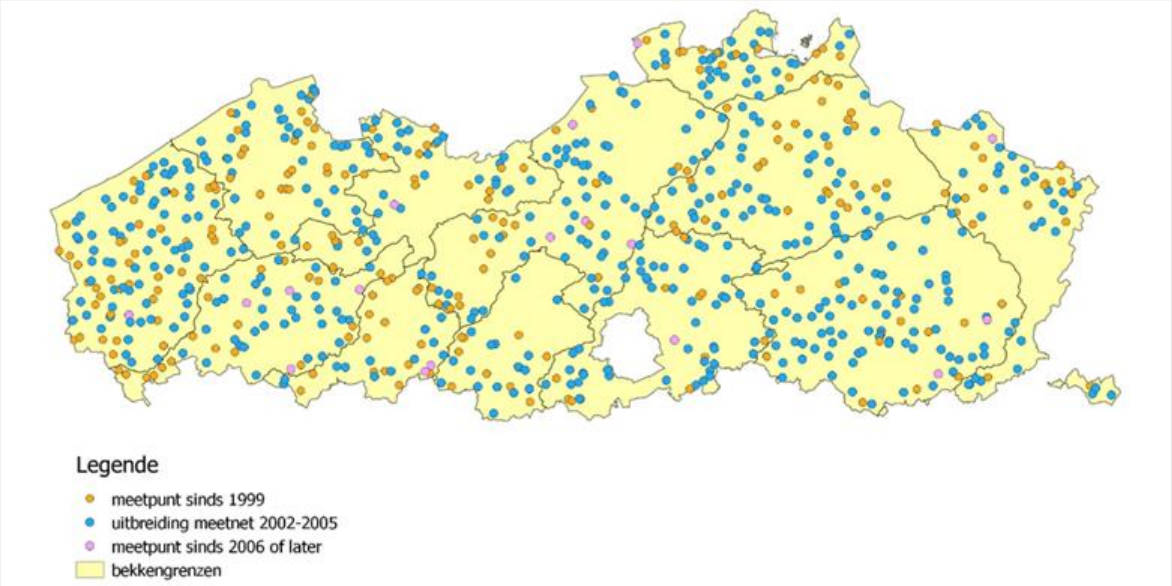

Voor het grondwater heeft Vlaanderen gekozen om ongeveer 2100 putten met 5000 meetfilters te installeren die verschillende zones opvolgen. De verspreiding van de putten binnen het landbouwgebied is gekoppeld aan de kwetsbaarheidsbepaling van HHZ's gebaseerd op fysische en chemische randvoorwaarden, namelijk

- 1 put per 1100 ha in minst kwetsbare zones (bvb Polders)
- 1 put per 200 ha in uiterst kwetsbare zones (bvb Maas-Rijnafzettingen)
- Gemiddeld 1 put per 340 ha landbouwgebied

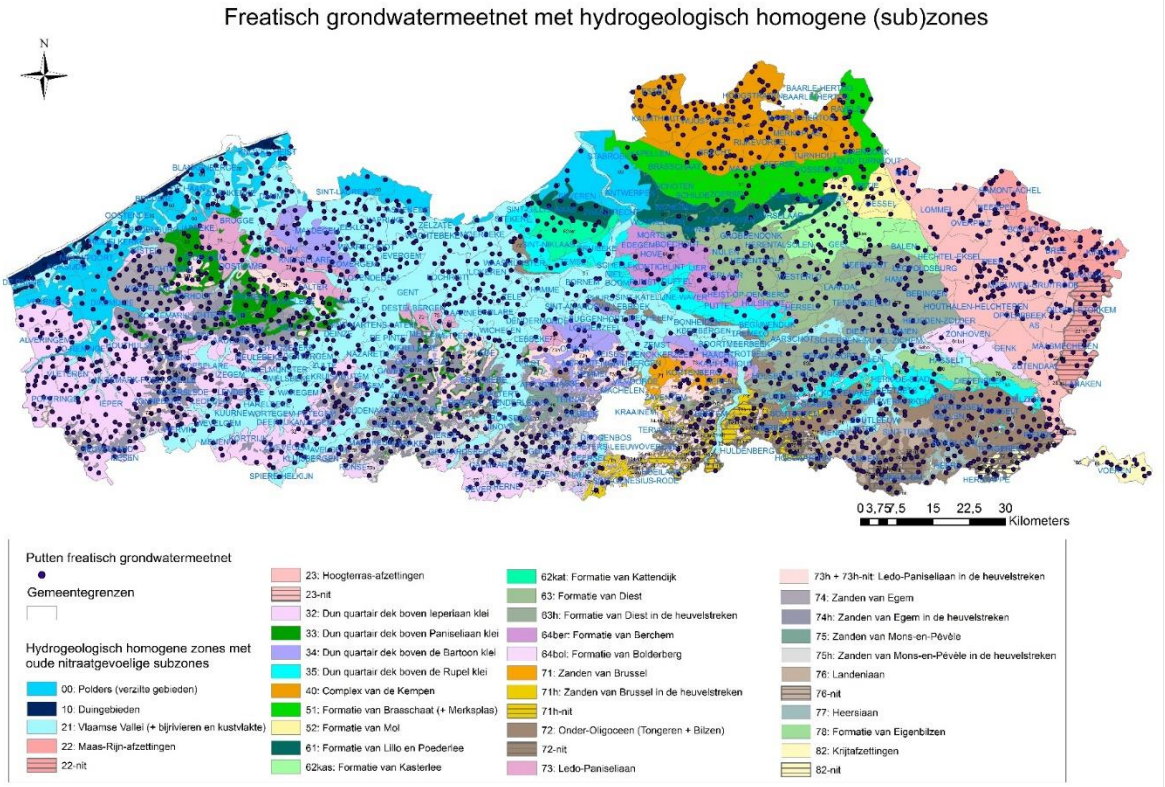

De standaard installatie is een multilevel-put die 3 filters bevat waarvan de bovenste 2 filters in de oxidatiezone liggen en de diepste filter in de reductiezone ligt. Afhankelijk van lokale hydrogeologische condities, is een aanpassing van de installatie (tussen 1 en 4 filters) en is de dieptevariatie tussen de 0,75 m en de 94,5 m onder het maaiveld.

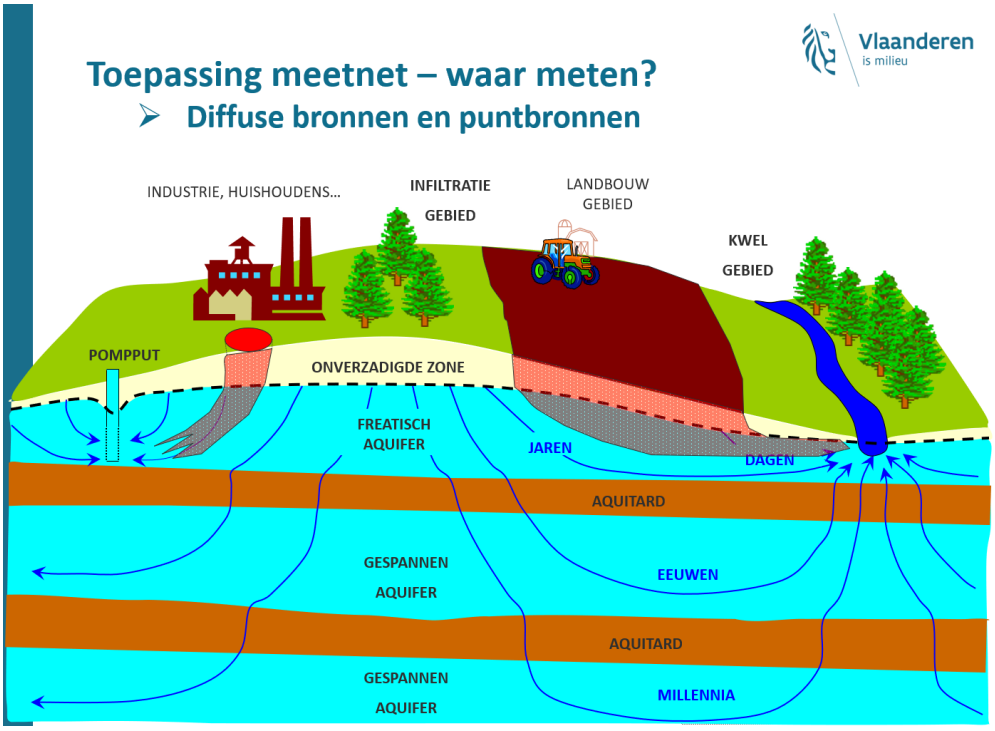

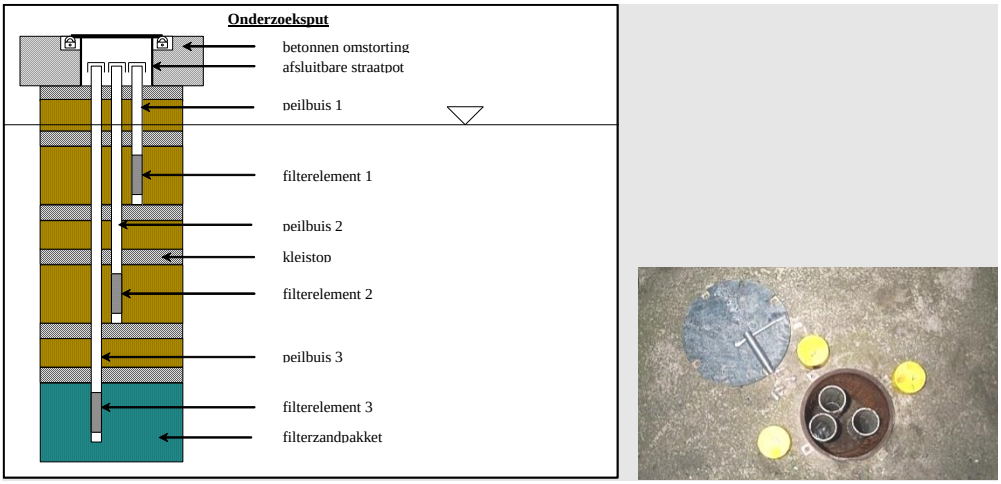

De bovenste filter heeft de hoogste concentratie maar de twee filters daaronder hebben een veel lagere concentratie. Vlaanderen kiest ervoor om de concentratie uit de eerste filter te rapporteren in kader van de Nitraatrichtlijn, terwijl het eveneens mogelijk zou zijn vanuit de Nitraatrichtlijn om enkel op grotere dieptes te meten.

Bron: alle bovenstaande figuren uit dit hoofdstuk zijn afkomstig van een presentatie van VMM (22 september 2023) met titel: "Nutriënten in oppervlaktewater in landbouwgebied" en "Grondwatermonitoring in functie van het MAP".

Tegenover de Europese landen heeft Vlaanderen (en België) een zeer grote densiteit van meetpunten.

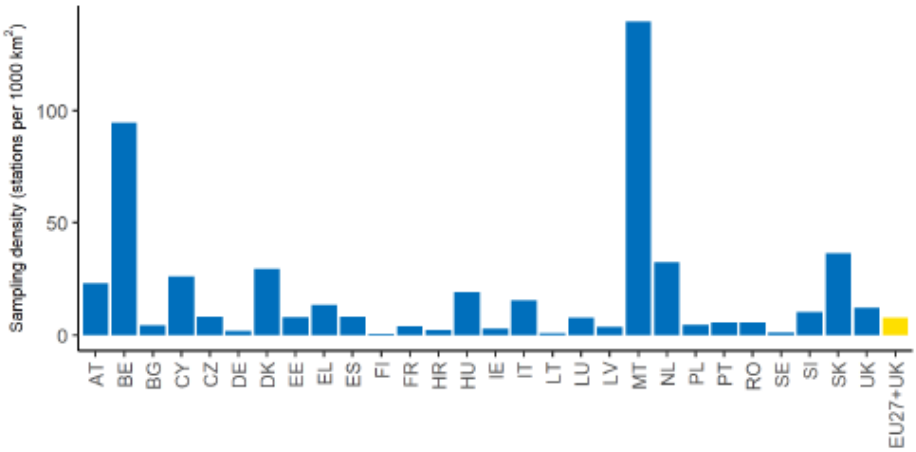

Figure 1: Groundwater station density (stations per 1 000 km² of land) in reporting period 2016-2019. Stations with data of average annual nitrate measurements.

Bron: COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT (11/10/2021) Accompanying the document, REPORT FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT on the implementation of Council Directive 91/676/EEC concerning the protection of waters against pollution caused by nitrates from agricultural sources based on Member, State reports for the period 2016–2019 (Part 2/38)

3.2.2 Bodemkwaliteit en koolstof in de bodem

In Vlaanderen worden in de periode van 1 oktober tot 15 november bodemstalen genomen om de hoeveelheid nitraten te bepalen op percelen (nitraatresidu in de bodem). Op een moment dat er geen gewas meer is of een eventueel aanwezig gewas onvoldoende nitraat kan opnemen, kan dit nitraat uitspoelen naar het grond- en oppervlaktewater. Landbouwers worden individueel opgevolgd via dit nitraatresidu via steekproeven of gerichte campagnes en er volgen individuele sancties wanneer het resultaat van de bodemstalen zich boven de drempelwaarde bevindt.

Landbouwers worden via ander beleid aangemoedigd om het organische koolstofgehalte van hun bodem te verhogen en zo hun bodemkwaliteit te verbeteren. Een bodem met voldoende organische koolstof is zowel een vorm van klimaatadaptie als klimaatmitigatie. Bodems zullen onder andere een betere waterhuishouding, bodemstructuur, bodemleven en nutriëntenhuishouding hebben. Koolstofdioxide in de atmosfeer wordt gecapteerd in de bodem waardoor koolstofopslag in de bodem ook een mitigerend effect heeft. Koolstoflandbouw of carbon farming is een verdienmodel voor landbouwers dat koolstofopslag in de bodem verder stimuleert. Koolstofopbouw kan door voldoende organisch materiaal (mest, houtsnippers, gewasresten) in te werken in de bodem. Vlaanderen kent nog heel wat potentieel om extra koolstof op te slaan. Akkers en weilanden kunnen respectievelijk tot 18,35 miljoen ton CO2 en 9,17 miljoen ton CO2 uit de lucht halen. (bodemvruchtbaarheidsrapport BDB)

Helaas houden de drempelwaarden die in Vlaanderen gebruikt worden om het nitraatresidu op te volgen, geen rekening met de hoeveelheid koolstof die aanwezig is in de bodem. Bodems met een hoog organische koolstofgehalte zullen ook meer mineraliseren waardoor er meer nitraten vrijgesteld worden. De periode van mineralisatie is afhankelijk van de weersomstandigheden. Wanneer de mineralisatie tijdens de nitraatresiducampagne plaatsvindt zullen landbouwers die werken aan hun bodemkwaliteit afgestraft worden omdat het nitraatresidu te hoog is. Hierdoor worden landbouwers ontmoedigt om aan koolstofopbouw van hun bodems te werken. Deze manier van opvolging creëert dus een spanningsveld tussen koolstofopbouw en voldoen aan de mestwetgeving in Vlaanderen.

Een duurzame bodemkwaliteit moet een overkoepelende doelstelling van het structureel mestbeleid zijn. Het mestbeleid, dat tot nog toe vooral was gefocust op een goede waterkwaliteit, mag het belang van een duurzame bodemkwaliteit niet uit het oog verliezen. Een goede bodemkwaliteit betreft een goede bodemvruchtbaarheid en een actief bodemleven. Daarbij speelt het element koolstof (het organische stofgehalte) een belangrijke rol. De landbouwbodems, die een belangrijke productiefactor vormen voor de land- en tuinbouw, zijn immers een van de weinige natuurlijke hulpbronnen waarover Vlaanderen beschikt. Ze vormen ook een enorme troef voor de toekomstige klimaatuitdagingen (onder meer omwille van hun potentieel voor koolstofopslag). Duurzaam bodembeheer is essentieel om de vruchtbare bodems in Vlaanderen voor de volgende generaties te behouden en te herstellen. Het toekomstig mestbeleid moet naast de goede waterkwaliteit ook de noodzaak van een goede bodemkwaliteit met een actief bodemleven erkennen en de ontwikkeling ervan stimuleren.

Boerenbond pleit voor een geüniformeerde manier van monitoren over de Europese lidstaten heen zodat de resultaten van elke lidstaat kunnen vergeleken worden. Er zijn momenteel geen duidelijke afspraken gemaakt over de meetmethode en de manier van rapporteren.

In Vlaanderen worden in de periode van 1 oktober tot 15 november bodemstalen genomen om de hoeveelheid nitraten te bepalen op percelen (nitraatresidu in de bodem). Hierbij wordt echter onvoldoende rekening gehouden met het koolstofgehalte in de bodem, dat hierop een negatief effect kan hebben. Het toekomstig Europees en Vlaams mestbeleid moet naast de goede waterkwaliteit ook de noodzaak van een goede bodemkwaliteit met een actief bodemleven erkennen en de ontwikkeling ervan stimuleren.

3.3 Gevraagde doelstelling onhaalbaar in dichtbevolkt Vlaanderen met veel druk van andere actoren en wisselende weersomstandigheden

3.3.1 Druk van andere actoren

Zoals hierboven aangegeven, stelt de Nitraatrichtlijn dat de meetplaatsen zodanig moeten geselecteerd zijn dat de omvang van de nitraatverontreiniging uit agrarische bronnen kan worden vastgesteld. Toen de MAP-meetplaatsen voor oppervlaktewater gekozen werden, moesten ze volgens de Vlaamse overheid voldoen aan volgende criteria:

- Het stroomgebied is hoofdzakelijk agrarisch.
- Er is geen invloed van industriële afvalwaterbronnen, overstorten of effluentlozingen van RWZI (rioolwaterzuiveringsinstallaties)
- De hoeveelheid stikstof in het geloosde huishoudelijk afvalwater kan berekend worden en heeft een beperkte invloed.

Vlaanderen is zeer dichtbevolkt[3]. Ondertussen zijn er echter verschillende verkavelingen en woningen bijgekomen, waarbij de huizen niet allemaal zijn aangesloten op het rioleringsnet[4]. In 2022 bedroeg de zuiveringsgraad in Vlaanderen 86% en de rioleringsgraad 88%. Er zijn echter nog grote regionale verschillen waarbij sommige gemeenten nog onder de 20% zuiveringsgraad zitten. Bovendien kennen de projecten voor het aanleggen van deze rioleringen of het aansluiten van huizen op individuele waterzuiveringsinstallaties een lange doorlooptijd, waardoor dit cijfer niet op korte termijn sterk zal verbeteren.

[3] https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking/bevolkingsdichtheid
[4] https://www.vmm.be/water/riolering/zuiveringsgraad

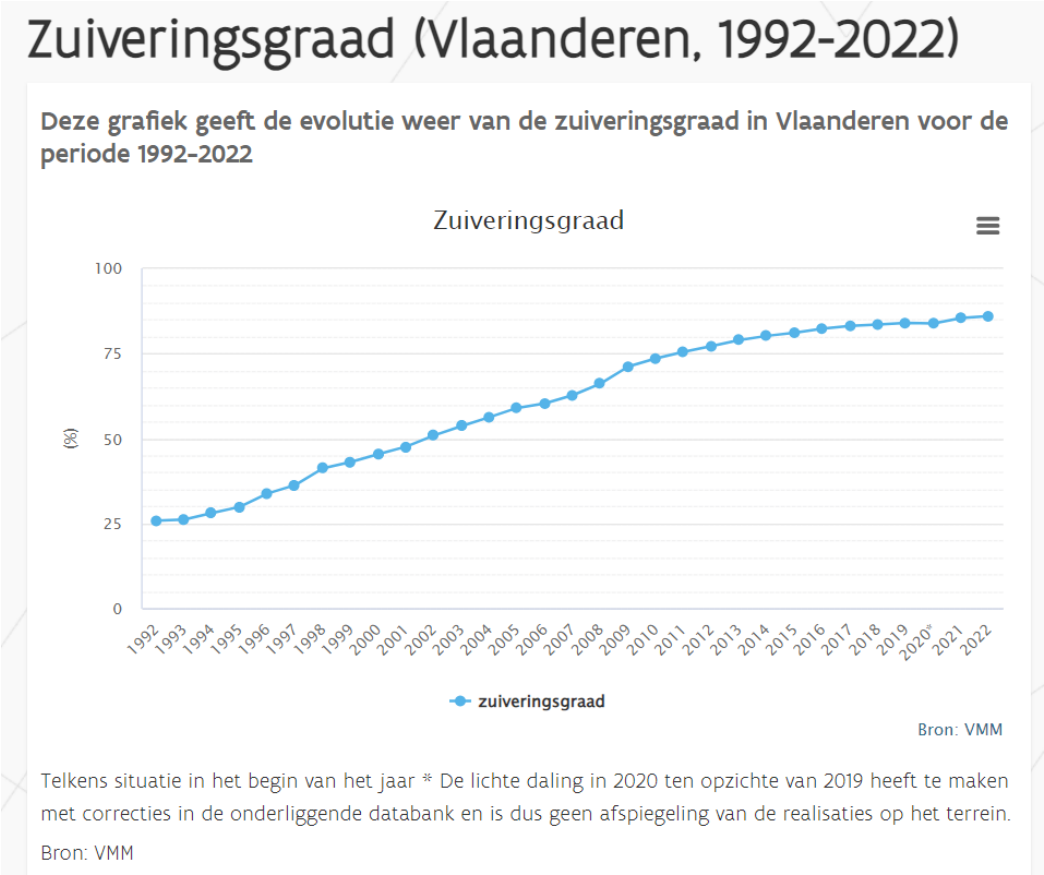

Bron: https://www.vmm.be/water/riolering/zuiveringsgraad/zuiveringsgraad

Daarnaast zijn er ook verschillende kleine en grote waterzuiveringsinstallaties die hun effluent terug lozen in de waterloop. De lozingsnormen van deze installaties liggen soms hoger dan 50 mg nitraat per liter. Door overstorten van deze installaties, komt er ook nitraat en fosfor in de waterlopen terecht. Aquafin beheert zo'n 5.400 overstorten in heel Vlaanderen[5]. Zij voeren momenteel het project "Cockle" uit om de vuiluitstoten van deze overstorten te berekenen via modellen want er is meer het besef dat deze overstorten een grote nutriëntenvracht kunnen creëren door hun first flush.

De invloed van externe actoren, zoals huishoudens, waterzuiveringsinstallaties, en andere bedrijven zijn dus niet uit te sluiten op het dense MAP meetnet in Vlaanderen.

[5] https://www.aquafin.be/nl-be/rd/digitaal-water-waardeketen/cockle-berekent-vuiluitstoten-overstorten#:~:text=Aquafin%20ontwikkelde%20hiervoor%20een%20nieuwe,aan%20overgestort%20rioolwater%20te%20bepalen + https://www.mdpi.com/2073-4441/14/10/1635

Figure 10. Example of GIS-based reporting: map of Kortenberg catchment including sewer system (green), receiving watercourses (blue), and locations of major emission points from urban wastewater system (red: WWTP and main CSOs). Circles indicate the magnitude of emitted annual loads (in tons).

Bron: https://www.mdpi.com/2073-4441/14/10/1635

3.3.2 Nitraatrijke bronnen

In de Nitraatrichtlijn staat ook opgenomen dat de hydrogeologische situatie in bepaalde lidstaten van dien aard is dat het vele jaren kan duren voordat beschermingsmaatregelen tot verbetering van de waterkwaliteit kan leiden.

In Vlaanderen is door VLM een studie uitgevoerd naar nitraatrijke bronnen[6]. De conclusie van deze studie luidde als volgt:

"Responstijden variëren van slechts enkele jaren voor MAP-meetpunten die vooral door drains worden beïnvloed, tot decennia voor MAP-meetpunten die in heuvelgebieden liggen, zoals de Vlaamse Ardennen.

MAP-meetpunten die in valleien liggen waarvan de instroom afkomstig is uit heuvels met geoxideerde sedimenten hebben hoge reistijden. De ouderdom van het grondwater ligt meestal in de orde van 20 tot 40 jaar. Door die lange reistijden zal daar het effect van maatregelen pas na lange tijd merkbaar zijn in het MAP-meetpunt. Deze MAP-meetpunten (naar schatting 5% van de 756 meetpunten) hebben vaak een sterk seizoenaal patroon met hoge zomerwaarden of vertonen het jaar rond hoge nitraatconcentraties. Het effect van maatregelen zal in die gebieden veel eerder te merken zijn in het bovenste grondwater, dan in de MAP-meetpunten.

[6] https://www.vlm.be/nl/themas/waterkwaliteit/mestbank/Achtergrond/cijfers-en-studies/afgeronde_studies/Nitraatrijke_bronnen/Paginas/default.aspx

MAP-meetpunten die vooral gevoed worden door drains, vertonen vaak een seizoenaal patroon met hoge winterwaarden en hebben veel kortere responstijden, omdat het drainwater recent geïnfiltreerd water is. Maatregelen zullen hier zeker binnen de paar jaar een merkbaar effect hebben. Maar vermits het drainwater vooral uit de oxidatiezone komt, liggen de nitraatgehalten dicht tegen die van het bodempercolaat, het uitgespoelde water onderaan de wortelzone van gewassen. De berekeningen hebben getoond dat het gemiddelde nitraatgehalte onderaan de wortelzone nog een factor van 2 tot 5 boven de 50 mg nitraat/l ligt.

Ermee rekening houdend dat grondwater van verschillende ouderdommen in de freatische (bovenste) grondwaterlaag gemengd worden, betekent dit dat de nitraatconcentratie onderaan de wortelzone te hoog is om zonder natuurlijke afbraak (attenuatie) onder de 50 mg nitraat/l te komen. De concentratie in het oppervlaktewater kan enkel onder de 50 mg nitraat/l zakken als:

- er grote bijmenging optreedt van ander water (gereduceerd, nitraatvrij dieper grondwater of van run-off);
- de nitraatconcentratie onderaan de wortelzone drastisch zakt door maatregelen te nemen op niveau van de nitraatinput door de landbouw. Alleen dit laatste hebben we in de hand. We kunnen de gemiddelde nitraatpercolatie in het stroomgebied verlagen door de nitraatinput uit de landbouw te verlagen. Het is uiterst belangrijk om oordeelkundig te bemesten, volgens de principes van de 4J's: juiste dosis, juiste tijdstip, juiste mestsoort en juiste aanwendingstechniek."

De meetpunten die beïnvloed worden door nitraatrijke bronnen zullen dus op korte termijn niet snel een verbetering tonen. Door deze nitraatrijke bronnen, hebben de MAP meetpunten een hoge nitraatconcentratie en zorgt dit ervoor dat de afstroomzone vaak ingedeeld wordt in de hoogste categorie met de meest zware maatregelen die landbouwers moeten toepassen. Hierdoor worden dus al extra strenge maatregelen opgelegd.

Vanuit Boerenbond pleiten we ervoor om deze meetpunten minstens apart te melden aan Europa zodat het duidelijk is dat voor deze meetpunten, niet op korte termijn een verbetering kan en mag verwacht worden. Daarnaast vinden we het niet te verantwoorden dat in de afstroomzones van deze nitraatrijke bronnen, nog extra strenge maatregelen moeten genomen worden, want de landbouwers die hier momenteel boeren, zijn hier niet de oorzaak van.

3.3.3 Weersomstandigheden

Bijkomend dient er rekening gehouden te worden met meer en meer extreme seizoenen die (zullen) plaatsvinden in Vlaanderen. Uit de verzamelde gegevens van de voorbije jaren, blijkt dat in extreme jaren, d.w.z. met overvloedige neerslag of extreme droogte tijdens het najaar, iets wat door de klimaatverandering meer en meer zal voorkomen, de impact op de hoeveelheid aanwezige reststikstof in de bodem groter is dan de impact van de landbouwer. Hierdoor dienen de behaalde nitraatresidu resultaten, alsook de resultaten van het MAP meetnet, steeds met de nodige nuance geïnterpreteerd te worden. Het beleid moet hier dan ook rekening mee houden.

3.3.4 Vruchtbare delta

Er zijn een aantal vruchtbare delta's in Europa. Deze Delta's zijn vanwege hun ligging en andere gunstige randvoorwaarden uitgegroeid tot sterk verstedelijkte economische hotspots. Denk bijvoorbeeld aan de Po-vlakte in Italië, Ruhr-gebied in Duitsland, Vlaanderen en Nederland. In deze

sterk verstedelijkte en geïndustrialiseerde gebieden vindt ook hoog productieve landbouwproductie plaats. In de eerste plaats vanwege de vruchtbare gronden en de tweede plaats vanuit de ligging, dicht bij een hele grote groep van welvarende consumenten en met historisch gegroeide logistieke voordelen. In deze hoog productieve landbouwgebieden zit veel kennis met betrekking tot de voedselvoorziening die voor andere delen van Europa of delen van de wereld van grote waarde kan zijn. De druk op open ruimte en de druk op het gebruik van landbouwgronden zorgt er voor een hoge grondprijs en lage beschikbaarheid van en toegang tot gronden in Vlaanderen.

Binnen Europa zijn de vruchtbare delta's belangrijke voedselproductiegebieden. Die rol kunnen ze ook in de toekomst vervullen maar ze lopen omwille van hun specifieke context tegen oude of nieuwe Europese richtlijnen en verordeningen aan die het moeilijker maken om deze rol in de toekomst te kunnen vervullen. Neemt niet weg dat emissies en risico's voor het milieu gereduceerd kunnen worden en de landbouw verder kan verduurzamen. Gezien de grote klimaatuitdagingen waar we voor staan, is het vanuit strategisch oogpunt, belangrijk om deze historisch rijke gronden te vrijwaren voor voedselproductie. Omwille van hun specifieke karakteristieken en de voldoende beschikbaarheid van water, zullen deze gronden ook in tijden van klimaatverandering robuuster zijn inzake nutriëntenbenutting.

De Nitraatrichtlijn laat een verschillende aanpak per lidstaat toe, maar de doelstellingen zijn wel voor alle lidstaten gelijkt, namelijk het halen van de 50 mg nitraat per liter. Gezien de specifieke context van Vlaanderen, namelijk dichtbevolkt, met invloeden van verschillende actoren op de waterkwaliteit en een zeer vruchtbare delta waardoor er een op productie gericht landbouwmodel is, is de doelstelling van 50 mg nitraat per liter onhaalbaar.

Zo dienen voldoende vrijheidsgraden voorzien te worden die de implementatie van wet- en regelgeving haalbaar en betaalbaar maakt in deze gebieden. Daarnaast dient men synchroon aan het stellen van doelen specifieke oplossingen te faciliteren en/of flankerende beleidsmaatregelen te voorzien die de economische operatoren (in casu landbouwers) in staat stellen aan de slag te gaan met het bijdragen aan het behalen van de doelstellingen. Daarvoor is een geïntegreerde aanpak die de beleidsdomeinen overschrijdt noodzakelijk. De milieudoelstellingen zullen in de toekomst opnieuw meer getoetst moeten worden aan economische en strategische doelstellingen. De bijdrage die gebieden in de vruchtbare delta geleverd hebben en nog leveren aan de welvaart, voedselvoorziening op EU en globaal niveau, tewerkstelling en modernisering in land- en tuinbouw en daarbuiten is het bewijs dat dit absoluut vitale en noodzakelijke gebieden zijn.

3.3.5 Conclusie

Boerenbond vindt dat de vraag moet gesteld worden of de doelstellingen die de Nitraatrichtlijn, en overkoepelende Kaderrichtlijn Water oplegt, in de Vlaamse regio überhaupt gehaald kunnen worden.

In Vlaanderen wordt een zeer dens meetnet gehanteerd, dat bovendien, door de dichtbevolkte context en de vele mogelijke invloeden van andere actoren zoals huishoudens, waterzuiveringsinstallaties en andere bedrijven, niet alleen de invloed van de landbouwsector toont. Boerenbond pleit ervoor dat op Vlaams niveau, deze knelpunten met het MAP meetnet op zeer korte termijn worden weggewerkt, anders is er geen eerlijke beoordeling van de invloed van de landbouwsector op de waterkwaliteit.

Vanuit Boerenbond pleiten we ervoor om de MAP meetpunten die beïnvloed worden door een nitraatrijke bron minstens apart te melden aan Europa zodat het duidelijk is dat voor deze meetpunten, op korte termijn geen verbetering kan en mag verwacht worden. Daarnaast vinden we het niet te verantwoorden dat in de afstroomzones van deze nitraatrijke bronnen, nog extra strenge maatregelen moeten genomen worden, want de landbouwers die hier momenteel boeren, zijn hier niet de oorzaak van.

Bijkomend dient er rekening gehouden te worden met meer en meer extreme seizoenen die (zullen) plaatsvinden in Vlaanderen. Deze hebben hun effect op het nitraatresidu in de bodem alsook op de resultaten van het MAP meetpunt. Landbouwers hebben dit niet in de hand. De impact van de weersomstandigheden hebben meer impact dan de acties van de landbouwers zelf. Het beleid moet hier ook rekening mee houden.

Boerenbond pleit voor het voorzien van voldoende vrijheidsgraden die de implementatie van de wet- en regelgeving haalbaar en betaalbaar maakt in gebieden zoals Vlaanderen die liggen in een vruchtbare Delta. Binnen Europa zijn de vruchtbare delta's belangrijke voedselproductiegebieden. Gezien de grote klimaatuitdagingen waar we voor staan, is het vanuit strategisch oogpunt, belangrijk om deze historisch rijke gronden te vrijwaren voor voedselproductie. Omwille van hun specifieke karakteristieken en de voldoende beschikbaarheid van water, zullen deze gronden ook in tijden van klimaatverandering robuuster zijn inzake nutriëntenbenutting. Daarnaast dient men synchroon aan het stellen van doelen specifieke oplossingen te faciliteren en/of flankerende beleidsmaatregelen te voorzien die de economische operatoren (in casu landbouwers) in staat stellen aan de slag te gaan met het bijdragen aan het behalen van de doelstellingen. Daarvoor is een geïntegreerde aanpak die de beleidsdomeinen overschrijdt noodzakelijk. De milieudoelstellingen zullen in de toekomst opnieuw meer getoetst moeten worden aan economische en strategische doelstellingen.

3.4 Geen eerlijke evaluatie van de actieplannen per lidstaat

De Nitraatrichtlijn legt op dat voor gebieden die volledig als kwetsbaar worden aangeduid, er om de vier jaar een actieprogramma moet worden opgesteld. Dit is echter een heel korte termijn om het effect van maatregelen binnen de landbouwsector te evalueren in de praktijk. Het vraagt soms ook enige tijd en voorbereiding van de Vlaamse overheid om maatregelen volledig te implementeren.

De actieprogramma's volgen elkaar kort op en er wordt in Vlaanderen geen enkele maatregel geschrapt. Er blijven dus elke keer maar verstrengingen bij komen. Dit vanuit het "standstill-principe".

Maar dit maakt dat ineffectieve maatregelen nooit meer geschrapt kunnen worden. Boerenbond vindt deze manier van werken onhoudbaar. Hierdoor blijft het draagvlak voor het mestbeleid niet behouden.

Het mestbeleid in Vlaanderen, als uitrol van de Nitraatrichtlijn, bevat heel wat maatregelen met strikte data zoals de uitrijregeling met strikte data wanneer er kan gestart worden of moet gestopt worden met het geven van meststoffen of de vanggewasregeling waarvoor er een vanggewas moet worden ingezaaid. De optimale moment om uit te rijden of in te zaaien is echter afhankelijk van het weer. Dit werkt zeer belemmerend voor landbouwers want er kan niet altijd op het meest optimale moment gewerkt worden. Daarnaast is de administratieve last van het hele mestbeleid ontzettend zwaar voor landbouwers. Er moet ontzettend veel geregistreerd en aangegeven worden. Dezelfde registratieplicht geldt niet voor andere sectoren waar ook meststoffen gebruikt worden of die nutriënten produceren.

In Vlaanderen wordt het NEMO model gebruikt bij de doorrekening van de mestactieplannen en als het resultaat onvoldoende is, wordt weer aangedrongen dat er extra maatregelen worden genomen. Dit model is opgesteld door VMM en BDB en probeert op Vlaams niveau een beeld te krijgen van de uitstroom van nutriënten uit de landbouwsector naar het water. Maar een model is een model en geeft maar als uitkomst wat er door de makers in ingestopt. Specifiek voor het huidige actieprogramma dat momenteel in voorbereiding is, kunnen maar 7 van de 19 maatregelen doorgerekend worden. Daarnaast is beleid voeren, louter op basis van een model, geen goede manier van werken[7]. Boerenbond gaat er dan ook van uit dat de lidstaten niet alleen op basis van modellen moeten onderbouwen naar de Europese Commissie toe.

3.4.1 Conclusie

Boerenbond pleit voor het verlengen van de termijn waarop de actieprogramma's moeten gewijzigd worden. Vier jaar is veel te kort om het effect van maatregelen in de landbouwsector op de waterkwaliteit te kunnen evalueren.

Het telkens blijven verstrengen van het mestbeleid, met extra maatregelen, zonder het laten wegvallen van maatregelen die niet effectief bleken, zorgt ervoor dat het draagvlak niet behouden blijft.

De opeenstapeling van vele maatregelen met vaak strikte data (kalenderlandbouw) maakt dat de goede landbouwpraktijken in de praktijk vaak niet meer kunnen toegepast worden. Daarnaast is de administratieve last van het hele mestbeleid ontzettend zwaar voor landbouwers.

De evaluatie van maatregelen in de actieprogramma's kan niet louter gebeuren op basis van modelmatige berekeningen.

[7] https://doorbraak.be/boekennieuws/hoe-politici-wetenschappelijke-modellen-misbruiken/?dbcode2=030251303349492

3.5 Nitraatrichtlijn beperkt circulair gebruik van grondstoffen – laat meer gebruik van dierlijke mest toe (geen afbouw van derogatie maar net verankering)

3.5.1 Situering van derogatie in Vlaanderen

Op 1 januari 2007 werd Vlaanderen volledig ingekleurd als kwetsbaar gebied. De maximale toegelaten hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest werd hierbij vastgelegd op 170 kg N per hectare. Deze maatregel betekende een verdere verstrenging van de mestwetgeving, met verregaande gevolgen voor de landbouwsector. Enerzijds wordt hierdoor de plaatsingsruimte voor dierlijke mest drastisch gereduceerd, wat leidt tot grote problemen inzake mestafzetmogelijkheden. Anderzijds vormt de opgelegde stikstofnorm een belangrijke beperking om circulair te kunnen bemesten want binnen de opgelegde norm voor werkzame stikstof voor het gewas, kan slechts een beperkter deel ingevuld worden door dierlijke mest en moet de rest met kunstmeststof aangevuld worden.

Om aan deze beperkingen tegemoet te komen besliste Europa om voor een aantal gewassen een uitzondering van de bemestingsregels toe te laten, via het toestaan van een derogatie. Hiervoor moeten de lidstaten met objectieve criteria kunnen aantonen dat ze geen afbreuk doen aan de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn.

De derogatie werd aan Vlaanderen toegekend sinds 2007.

Derogatie laat toe dat bedrijven onder strikte voorwaarden meer dierlijke mest kunnen opbrengen dan de maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha.

Hierdoor kan, mits het naleven van extra voorwaarden[8], tot 250 kg N/ha uit dierlijke mest worden opgebracht, binnen de hogere stikstofbemestingsnormen op basis van werkzame stikstof die voor alle teelten specifiek gelden. Dit geldt meer concreet op:

Grasland met inbegrip van grasklaver (waarbij er minder dan 50% klaver ingezaaid werd)	250 kg N dierlijk
Maïs met voorteelt gras of snijrogge (gemaaid en afgevoerd)	250 kg N dierlijk
Maïs met gras in onderzaai	250 kg N dierlijk
Wintertarwe of triticale gevolgd door een vanggewas	200 kg N dierlijk
Suikerbieten of Voederbieten	200 kg N dierlijk

Bijvoorbeeld voor intensief grasland dat enkel gemaaid wordt, op een perceel met zandgrond, geldt een totale bemestingsnorm van 375 kg N werkzaam/ha. In plaats van 170 kg N/ha uit dierlijke mest kan dan 250 kg N uit dierlijke mest gebruikt worden om deze norm werkzame stikstof in te vullen.

De derogatie geldt voor volgende mestsoorten:

- Rundermest, paarden-, geiten- en schapenmest (geen mestkalveren)
- Dunne fractie van gescheiden dierlijke mest (inclusief varkens) - N/P: max 3,3 - Niet mengen met dierlijke mest of kunstmest of andere mest
- Effluent uit mestverwerking

[8] https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Algemeen/Info%20op%20Mestbankloket/Derogatievoorwaarden/Derogatievoorwaarden_2022.pdf

- Max 1 kg N en 1 kg P
- In verwerking enkel dierlijke mest verwerkt

De landbouwers die dit toepassen, moeten dus aan heel wat extra voorwaarden[9] voldoen waaronder een opvolging van het nitraatresidu op het perceel, het opmaken van een bemestingsplan, extra eisen op het uitrijden van de mest,….

Sinds januari 2023 is in Vlaanderen geen derogatie meer toegestaan omdat er nog geen nieuw Mestactieplan door de Vlaamse overheid werd aangemeld bij de Europese Commissie. Zolang er geen nieuw Mestactieplan is, kan er geen derogatie worden aangevraagd of toegekend door de Europese Commissie.

3.5.2 Derogatie in cijfers in Vlaanderen

Volgens het Mestbankrapport 2021 werd er in 2020 op 90.430 ha landbouwgrond derogatie aangevraagd en toegekend. Dit is 14% van het landbouwareaal. Het gaat in het totaal over 2.520 landbouwers.

Van de landbouwoppervlakte onder derogatie werd 60% ingenomen door grasland en 36% door de gras/maïs combinatie. De grote toepassing van derogatie op grasland hangt samen met de typologie van de derogatiebedrijven.

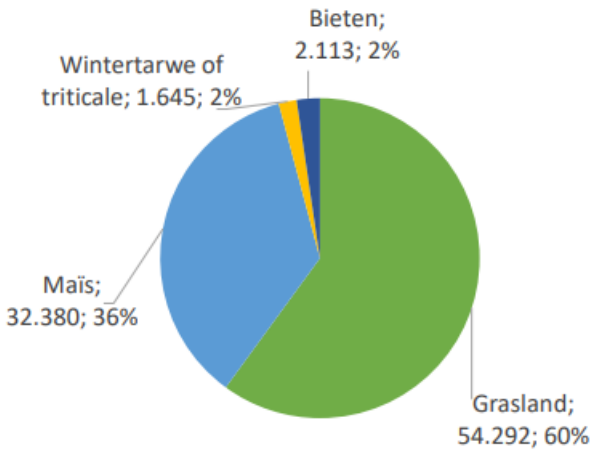

De laatste 5 jaren wanneer derogatie was toegestaan in Vlaanderen werd op ongeveer 90.000 ha landbouwgrond derogatie toegepast, goed voor 13 à 14% van het landbouwareaal. Het areaal landbouwgrond onder derogatie kent een lichte afname sinds 2019. Vergeleken met 2019, werd in 2020 op zo'n 1.500 ha minder derogatie toegepast (-1,7%). Deze daling is vnl. toe te schrijven aan een afname van het derogatieareaal gras. Het areaal maïs onder derogatie bleef stabiel.

[9] https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Algemeen/Info%20op%20Mestbankloket/Derogatievoorwaarden/Derogatievoorwaarden_2022.pdf

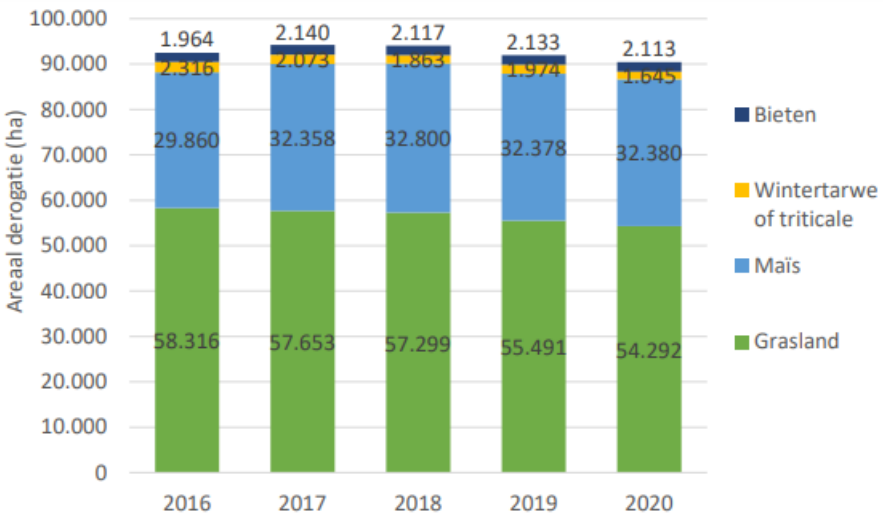

Aangezien 96% van het derogatie areaal op het gras of mais areaal ligt, is de inschatting dat de derogatie voor 99% bij rundveebedrijven zit (waarvan het overgrote deel op melkveebedrijven).

Volgens het Mestbankrapport 2023[10] werd er in het laatste jaar dat er nog gebruik kon gemaakt worden van derogatie in 2022, nog door 2.197 landbouwers derogatie toegepast, overeenkomend met 81.811 ha landbouwgrond onder derogatie.

De derogatiebedrijven worden door de Vlaamse Mestbank goed opgevolgd en gecontroleerd. Voor een selectie van bedrijven en percelen worden de derogatievoorwaarden gecontroleerd op terrein. Het Departement Landbouw en Visserij voerde in 2022 13.971 controles van derogatiepercelen uit. Het inbreukpercentage bij de teeltcontroles was laag, met 0,14% van de gecontroleerde derogatiepercelen. Uit de controles van de derogatiebedrijven blijkt verder dat het bemestingsplan doorgaans goed bijgehouden wordt en dat de meeste bedrijven over voldoende stikstof- of fosfaatanalyses beschikken.

3.5.3 Milieukundige aspecten

Waterkwaliteit

Bij de derogatie beslissingen in het verleden (in 2007, 2011, 2015) werd geëist dat er een derogatiemonitoringsnetwerk werd opgezet in Vlaanderen om de impact van de derogatie op de waterkwaliteit te monitoren. Dit gebeurde in een netwerk van percelen op een 75 tal bedrijven waarbij opbrengst- en bemestingsgegevens naast de monitoringdata van N en P in bodem en water werden opgevolgd.

De voornaamste conclusies over de jaren heen staan neergeschreven in bijgevoegde studie[11] en waren de volgende:

- Derogatiepercelen werden getypeerd door een hogere bemesting, zowel organisch als mineraal. De opbrengst daarentegen, werd ook hoger ingeschat op derogatiepercelen.

[10] https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Algemeen/Mestrapport_2023.pdf
[11] https://www.vlm.be/nl/themas/waterkwaliteit/Mestbank/Achtergrond/cijfers-en-studies/afgeronde_studies/Derogatiemonitoringsnetwerk_MAP5/Paginas/default.aspx

- Stikstof in bodem of water, opgevolgd als respectievelijk nitraatstikstof of nitraat, verschilde niet significant in functie van het toepassen van derogatie. Bovendien werden de hoogste waarden in residu's niet per definitie onder derogatiepercelen gemeten.
- Fosfor werd geëvalueerd in functie van het lange-termijn wel of niet toepassen van derogatie. De fosforstatus van langdurige derogatiepercelen verschilde niet significant van deze van percelen langdurig bewerkt zonder derogatie.
- Een multivariate analyse van de nitraatresidu's uit het derogatiemonitoringsnetwerk van de periode 2016-2018 duidde de hoofdteelt, het type organische mest, klimaatparameters en het organische-koolstofgehalte aan als meest bepalende factoren. Derogatieparameters bleken niet of weinig bepalend te zijn voor het nitraatresidu in het derogatiemonitoringsnetwerk

Milieukundige voordelen gekoppeld aan derogatie

In de toekomst wil de landbouwsector meer en meer inzetten op meer circulariteit of circulaire productie. Door derogatie kan meer dierlijke mest gebruikt worden, daar waar er anders moet gewerkt worden met kunstmest. Dit betekent dat er minder kunstmest moet worden aangekocht en dus ook moet worden geproduceerd. De circulariteit van de landbouw wordt zo verder bevorderd.

Minder kunstmest produceren, betekent minder externe input van energie. Dit is gezien de huidige context van klimaatdoelstellingen zeer actueel en relevant. Het uitbreken van de oorlog in Oekraïne en de bijhorende energiecrisis met piekprijzen heeft aangetoond dat de energieprijs een grote invloed heeft op de kunstmest productie en beschikbaarheid.

De derogatie heeft bijgevolg ook een positief effect op de carbonfootprint.

- In 1 ton runderdrijfmest (RDM) zit 2,88 kg werkzame N. Bij de productie van kunstmest komt per kg werkzame N 8,5 kg CO2-eq vrij. Oftewel: per ton extra RDM kan ruim 24 kg CO_2-eq vermeden worden.
- In 1 ton RDM zit 15 kg effectieve C. Dit komt overeen met bijna 55 kg CO_2 die door opslag van C in de bodem niet in de lucht terecht komt.
- Zodoende komt het gebruik van 1 ton RDM overeen met 79 kg CO2-eq die vermeden wordt ten opzichte van kunstmestgebruik.
- In geval van derogatie wordt 52 ton RDM/ha gebruikt tov 35 ton RDM/ha zonder derogatie. Dit komt overeen met een verschil van 1,3 ton CO_2/ha (vermeden uitstoot/opslag van C).
- Dus een bedrijf dat 50 ha heeft en derogatie aanvraagt, **vermijdt op die manier 66 ton CO2-uitstoot** bij kunstmestproductie en door koolstof op te slaan, tov een bedrijf dat geen derogatie aanvraagt. (Ter vergelijking per km autorijden komt 0,145 kg CO2 vrij. 66 ton CO2 komt overeen met ruim 45.000 km autorijden).

Door derogatie is er ook een hogere zelfvoorzieningsgraad van eiwit en moet er minder sojaschroot worden aangekocht. Een hectare gras komt overeen met 3,44 ton soja.

gemiddelde graskuil			
158	g/kg DS	cijfers ILVO 2021	
11	ton DS/ha maaiweide		
8	ton DS/ha graasweide		
gemiddeld	9500	kg DS/ha grasland	
1 ha gras =	1501000	g RE	
1 kg sojasc	436	g RE	
1 ha gras =	3442,661	kg soja	
	3,44	ton sojaschroot	

De 54.294 ha grasland met derogatie zijn dus het equivalent van 186.906 ton soja.

De graskwaliteit en eiwitinhoud varieert ook ifv het bemestingsniveau. Stel dat er 48 kg N minder bemest wordt (omdat de werkzame N uit dierlijke mest niet gecompenseerd wordt met kunstmest) dan daalt het gemiddeld aandeel ruw eiwit in de graskuil van 158 naar 152 g/kg DS. Deze daling is het equivalent van 7097 ton soja.

3.5.4 Gevolgen van het verlies van derogatie

Circulariteit en eiwitvoorziening

De kans bestaat dat landbouwers een deel van hun grasland deels omzetten in bouwland. Een hectare mais levert namelijk meer eiwitarm veevoer op dan een hectare gras. Omdat een hectare mais minder stikstof opneemt dan een hectare gras, zal de nitraatuitspoeling naar het grondwater toenemen.

Economische kost

De derogatie leverde in 2020 een extra plaatsingsruimte van 7 miljoen kg N in Vlaanderen uit dierlijke mest. Dit komt overeen met 1,47 miljoen ton runderdrijfmest.

Gerekend aan een gemiddelde afzetkost van 11 euro/ton runderdrijfmest in Vlaanderen betekent dit 16,2 miljoen extra mestafzetkosten voor de derogatiebedrijven.

Naast de extra mestafzetkost, blijft de bemesting op de percelen onderbenut en moet extra kunstmest aangewend worden om de beperktere inzet van dierlijke mest te compenseren opdat de planten toch een optimaal bemestingsniveau krijgen. Als deze ingevuld wordt door de klassieke ammoniaknitraat (KAS 27%) betekent dit een extra kunstmestgebruik van bijna 16.000 ton. Aan de gemiddelde huidige prijs van 350 euro/ton is dit een bijkomende kost van 5,6 miljoen euro. In 2022 met piekprijzen in kunstmest betekende dit zelfs 12 miljoen euro (zie onderstaande berekening).

aantal hectare derogatie in 2021			90.430	ha	(96% op gras en maispercelen)						
	170 --> 250 kg		86.813	ha	80	kg N/ha	=	6.945.024	kg N		
	170 --> 200 kg		3.617	ha	30	kg N/ha	=	108.516	kg N		
							totaal	7.053.540	kg N		
								1.469.488	m³ runderdrijfmest		
1,47	mio m³	runderdrijfmest dat naar de verwerking of op lange afstand moet									
11	euro/m³	gemiddelde kost afzet mest (16 euro voor mestverwerking, 9à 10 euro voor LAT, 5 euro om lokaal af te zetten)									
16,2	**mio euro aan extra mestafzet**										

compensatie niet ingevulde mest via kunstmest						
80 kg N dierlijk =	48	kg werkzame N per ha				
	178	kg KAS per ha	>	15.433	ton KAS	
30 kg N dierlijk =	18	kg werkzame N per ha				
	67	kg KAS per ha	>	241	ton KAS	
				15.675	ton KAS totaal	
				800	euro/ton	
				12.539.627	euro	
12,5	**mio euro vervangskost kunstmest**					

3.5.5 Derogatie in principepsakkoord MAP 7, opgesteld door landbouw-, en milieu- en natuurorganisaties

Op 7 maart bereikten de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties een principepsakkoord over het nieuwe Mestactieplan (MAP 7) waarin alle partijen samen pleiten voor een derogatie op grasland te behouden. Hieronder wordt de specifieke paragraaf uit dit akkoord hernomen:

"Het onder de huidige zeer strikte derogatiecondities2 verhogen van de norm voor rundermest van 170 kgN/ha tot 250 kgN/ha op grasland, is te verdedigen bij Europa op grond van zowel landbouw- als milieuconsequenties.

Dierlijke mest is een waardevolle grondstof in een circulair landbouwsysteem. Daarom is het belangrijk het gebruik van bepaalde dierlijke meststoffen verder te stimuleren ten opzichte van het gebruik van kunstmeststoffen. Dit kan tot een verminderde milieudruk leiden en kan voordelen hebben op het vlak van klimaatimpact. Uit de studie van Wageningen Livestock Research en onderzoekscentrum B-Ware3 blijkt dat de vervanging van 60% kunstmest (KAS) door rundveedrijfmest leidt tot 44% minder nitraatuitspoeling.[12] Een afbouw van het gebruik van rundermest ten voordele van kunstmest op grasland zal de nitraatuitspoeling verhogen. Bovendien is dit verschil in uitspoeling tussen rundermest en kunstmest nog groter in een droog seizoen.

Bij de derogatie beslissingen in het verleden werd een derogatiemonitoringsnetwerk[13] opgezet in Vlaanderen om de impact van de derogatie op de waterkwaliteit te monitoren. Dit gebeurde in een netwerk van percelen op meerdere bedrijven waarbij opbrengst- en bemestingsgegevens naast de monitoringdata van N en P in bodem en water werden opgevolgd.

---

[12] Studie Wageningen Livestock Research: Nitrate leaching from liquid cattle manure compared to synthetic fertilizer applied to grassland or silage maize in the Netherlands (Herman De Boer, 2017)

[13] Derogation monitoring network of farms under Directive 2008/64/EG (MAP 5) Final report: Period January 2016 – May 2020

De voornaamste conclusies over de jaren heen waren de volgende:

- Derogatiepercelen werden getypeerd door een hogere bemesting, zowel organisch als mineraal. De opbrengst daarentegen, werd ook hoger ingeschat op derogatiepercelen.
- Stikstof in bodem of water, opgevolgd als respectievelijk nitraatstikstof of nitraat, verschilde niet significant in functie van het toepassen van derogatie. Bovendien werden de hoogste waarden in residu's niet per definitie op percelen onder derogatie gemeten.
- Fosfor werd geëvalueerd in functie van het lange-termijn wel of niet toepassen van derogatie. De fosforstatus van langdurige derogatiepercelen verschilde niet significant van deze van percelen langdurig bewerkt zonder derogatie.
- Een multivariate analyse van de nitraatresidu's uit het derogatiemonitoringsnetwerk van de periode 2016-2018 duidde de hoofdteelt, het type organische mest, klimaatparameters en het organische-koolstofgehalte aan als meest bepalende factoren. Derogatieparameters bleken niet of weinig bepalend te zijn voor het nitraatresidu in het derogatiemonitoringsnetwerk.

Bovendien dragen derogatiepercelen ook bij tot meer circulariteit op bedrijfsniveau en wordt het gebruik van kunstmest vermeden. Het gebruik van 1 ton runderdrijfmest komt overeen met 79 kg CO2-eq die vermeden wordt ten opzichte van een equivalente hoeveelheid kunstmest (KAS). Daarnaast wordt hierdoor het aanhouden van grasland meer gestimuleerd, hetgeen op termijn leidt tot meer biodiversiteit (dan monocultuur maïspercelen) en waarbij er ook meer eiwit van eigen grond wordt geteeld."

3.5.6 Conclusie

Verschillende studies tonen aan dat het toepassen van meer dierlijke mest, dus hoger dan 170 kg N per ha, geen negatieve milieuimpact heeft op de waterkwaliteit en zelfs een positief effect heeft in kader van circulariteit en energiegebruik.

Boerenbond pleit dan ook dat de Nitraatrichtlijn wordt aangepast zodat er meer dan 170 kg N uit dierlijke mest mag toegepast worden en hiervoor geen aparte derogatie moet aangevraagd worden. Dit is zeker voor gras verantwoord tot 250 kg N/ha, maar in andere hoeveelheden ook voor andere teelten.

3.6 Nitraatrichtlijn beperkt circulair gebruik van grondstoffen – laat meer gebruik van RENURE toe doorheen heel de EU (erken ReNuRe als kunstmestvervanger)

3.6.1 Situering van RENURE in Vlaanderen en Europa

RENURE of REcovered Nitrogen from manURE zijn meststoffen die worden verkregen uit de bewerking van dierlijke mest en die voldoen aan specifiek voowaarden (>90% aandeel minerale N en org C/N <=3). Het Safe Manure rapport beschrijft hiervoor de voorwaarden.

Ze zijn niet te onderscheiden van chemische meststoffen en kunnen gemaakt worden door een proces op de boerderij. In Vlaanderen zijn er in de praktijk reeds installaties te vinden, met name stripper-scrubber installaties voor het strippen van runderdrijfmest waaruit ammoniumsulfaat wordt verkregen. Dit proces op het landbouwbedrijf kan de afhankelijkheid van de boer en de EU van

kunstmest helpen verminderen, kan elektriciteit opwekken, de uitstoot van ammoniak vermijden, precisiebemesting vergemakkelijken en is haalbaar voor middelgrote gemengde bedrijven.

Het is geen zero sum game, want het RENURE-product wordt gemaakt door een gecontroleerde vergassing van ammoniak. Door het RENURE-proces creëer je meer circulaire voedingsstoffen op het boerenerf, en kan je de uitstoot van ammoniak vermijden.

Volgens onze berekeningen heeft de boer op een middelgroot gemengd bedrijf van 80 melkkoeien en 50 ha grond dat inzet op maximale circulariteit binnen tien jaar of minder een volledig rendement op zijn investering.

Deze producten zijn een alternatief voor kunstmeststoffen maar worden momenteel door de Europese Commissie nog niet beschouwd als kunstmest. Als deze producten, die niet onderscheidbaar zijn van kunstmest, zouden erkend worden als kunstmest, is het dus niet zo dat een landbouwer of tuinder extra bemestingsruimte krijgt, maar wel dat hij een groter deel van zijn stikstofgebruiksruimte mag invullen met deze RENURE producten.

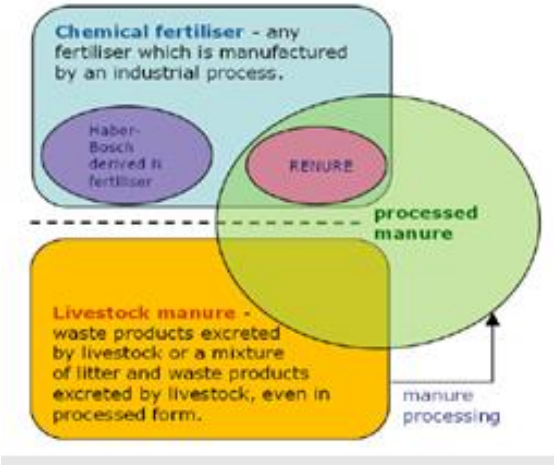

3.6.2 Technieken om tot RENURE te komen

RENURE meststoffen kunnen via verschillende systemen en technieken bekomen worden. De huidige technieken die in Vlaanderen worden gebruikt zijn allen gebaseerd op de onttrekking van NH_3 uit de gasvorming van dierlijke mest via **stripping/scrubbing**. Naar de toekomst biedt de techniek van **membraanfiltratie** ook potentieel.

Dit zijn technieken die op het niveau van **individuele familiale rundveebedrijven** kunnen worden toegepast vanaf een bedrijfsgrootte van 100 à 120 melkkoeien.

Hierbij wordt meestal vertrokken van **drijfmest** die wordt gescheiden in een dikke en dunne fractie. De dunne fractie wordt dan verder bewerkt via stripping/scrubbing: de dunne fractie in een reactor gestimuleerd om gasvormige NH3 te produceren die uit de afgezogen lucht wordt gewassen (stripping/scrubbing) met zwavelzuur of salpeterzuur, hetgeen NH_4SO_4 of NH_4NO_3 als eindproduct geeft.

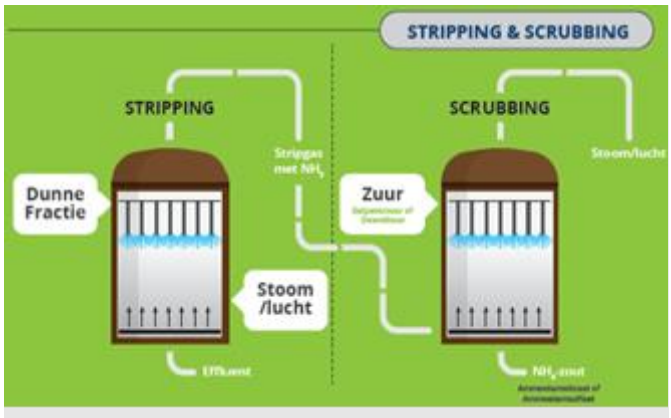

In het kader van NH3 reducerende technieken wordt ook de **lucht boven de mestkelder** afgezogen en gewassen met zwavelzuur of salpeterzuur tot ammoniumsulfaat of ammoniumnitraat. Dit is een kunstmeststof.

Na scheiding van de mest en het wassen van de mestlucht worden vanuit drijfmest 3 eindproducten bekomen

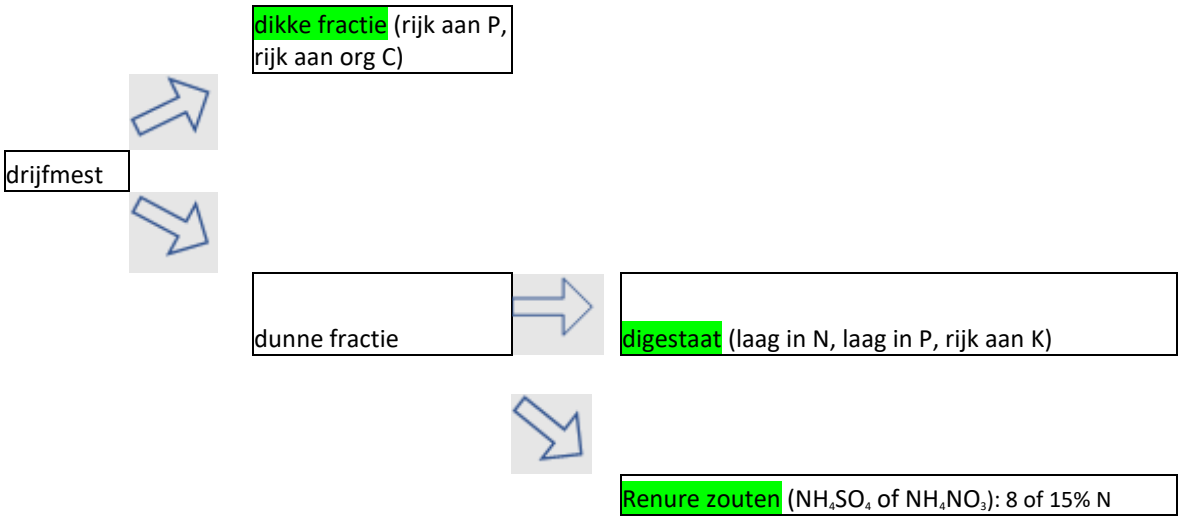

- Dikke fractie: gebruik als boxstrooisel voor de koeien of gebruik als organische stof aanbrengen en P-bemesting in de fruitteelt, wijnbouw, …
- Digestaat dunne fractie: Waardevolle meststof voor kalium-minnende gewassen zoals grasland, aardappelen, wortelen, suikerbieten
- Renure zouten: geschikt voor teelten zowel op grasland, akkerbouwteelten als groenteteelten in open lucht (toepasbaar als vloeibare meststof)

3.6.3 Voordelen van RENURE-producten

Aan de productie en het gebruik van RENURE-producten zijn verschillende voordelen verbonden:

- Circulair: De stikstof uit mest wordt beter benut en een groter deel van de mest kan in de productie regio blijven. Er is minder transport van mest over lange afstand.

- Precisiebemesting: RENURE-producten voldoen beter aan de vraag van het gewas (zoals kunstmest) wat leidt tot een betere benutting van nutriënten en minder uitspoeling van niet-gebruikte nutriënten.
- De RENURE-meststoffen zijn vrij van pathogenen en antibiotica.
- Lagere NH_3 emissies: in combinatie NH_3 reducerende technieken op stalniveau zijn er fors lagere ammoniakverliezen in de stal en bij de aanwending van mest op het land (tot 66% NH_3 reductie).
- Minder afhankelijk kunstmest:
- Via een betere stikstofbenutting en precisiebemesting is minder kunstmest nodig. Hierdoor wordt het gebruik van fossiele brandstoffen (aardgas) beperkt en leidt dit tot een grotere onafhankelijkheid van Rusland (momenteel zijn de EU landen tussen 30 en 40% afhankelijk voor N-meststoffen en tussen 50 en 60% afhankelijk voor P-meststoffen van Rusland)
- Lagere CO2-footprint door een verminderd gebruik van kunstmeststoffen. Bij de productie van kunstmest komt per ton werkzame stikstof 8500 kg CO_2eq vrij die kunnen vermeden worden.

3.6.4 Combinatie met eigen energiewinning

De hierboven beschreven RENURE techniek stripping-scrubbing kan gecombineerd worden met een mono-vergister of pocketvergister op bedrijfsniveau. Hierbij wordt de drijfmest eerst vergist met het oog op methaanproductie als basis voor eigen groene stroom productie en warmte. De techniek kan ook perfect worden toegepast op gedecentraliseerde mestverwerkingsinstallaties.

De vergiste drijfmest kan dan worden gescheiden in een dikke en dunne fractie om vervolgens de dunne fractie verder te bewerken. Zo ontstaat er een totaal pakket op bedrijfsniveau met energiewinning en RENURE productie.

Enkele cijfers:

- 3,3 ton NH_4SO_4 kan 1 ton standaard korrel kunstmeststof (ammoniaknitraat 27% of KAS) vervangen
- 1,8 ton NH_4NO_3 kan 1 ton KAS (27%) vervangen
- Per koe wordt 1,27 à 1,47 ton ammoniumzouten geproduceerd.
- Per 1,5 à 2,25 koeien wordt 1 ton KAS bespaard via de productie van Renure (NH_4NO_3 of NH_4SO_4)
- 1 ton KAS dekt de werkzame N behoefte van 1 à 1,35 ha grasland op zandgrond in Vlaanderen (afhankelijk van het gebiedstype)

3.6.5 Gedeelde vraag door NutriCycle consortium

Vlaanderen zet zich volop in op de overgang naar een circulaire economie en ziet daarin de nutriëntenrecuperatie als een belangrijk aspect. Om het proces van nutriëntenrecuperatie te versnellen werd Nutricycle Vlaanderen[14] opgericht, een Vlaams overlegplatform. De betrokken

[14] https://nutricycle.vlaanderen/

stakeholders gaan er met elkaar in overleg en wisselen informatie uit. Via allerlei activiteiten wordt de bestaande kennis in de praktijk omgezet. De stakeholders versterken de expertise en het onderzoek rond nutriëntrecuperatie.

In het Vlaams actieplan[15] "De transitie van nutriëntverwijdering naar -recuperatie" worden acties en onderzoeken gedaan om mee bewijs te leveren om een end-of-manure status te krijgen voor de RENURE producten.

3.6.6 Waarom is een aanpassing van de regelgeving nodig?

Deze producten kunnen een alternatief zijn voor kunstmest, als ze niet als dierlijke mest worden geclassificeerd (wat momenteel zo is volgens de Nitraatrichtlijn). De aanpak van de Nitraatrichtlijn moet worden aangepast of verduidelijkt, zodat het gebruik van RENURE-meststof ter vervanging van kunstmeststoffen, die buiten de grens van 170 kg N/ha dierlijke mest worden gebruikt, mogelijk wordt gemaakt. Het is dus niet zo dat een boer extra mestruimte krijgt, maar de boer mag het huidige deel van de kunstmesttoepassingsruimte invullen met deze RENURE producten.

De landbouwsector en de EU lidstaten vragenal aanzienlijke tijd dat bovenstaande wordt mogelijk gemaakt. Dit kan op verschillende manieren, namelijk een definitieve aanpassing/verduidelijking in de Nitraatrichtlijn zelf of een derogatie om dit mogelijk te maken, een crisiskader op te stellen of bijlage III van de Nitraatrichtlijn te wijzigen. In kader van de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis die maakte dat de kunstmeststoffen zeer duur geworden zijn, werd deze vraag alleen maar meer pertinent.

In dat kader vroegen ook de Europese landbouwers, gegroepeerd onder Copa Cogeca, naar een crisiskader dat op de korte termijn geïmplementeerd wordt, maar de boer zekerheid biedt voor ten minste tien jaar. Uiteraard wordt daarnaast een definitieve aanpassing van de Nitraatrichtlijn nog als een betere en meer duurzame oplossing beschouwd.

3.6.7 Conclusie

Boerenbond pleit om de Nitraatrichtlijn te wijzigen of te verduidelijken zodat RENURE-meststof wordt aanzien als een vervanger van kunstmest. Deze beleidsoplossing zorgt ervoor dat RENURE-meststof niet als dierlijke mest wordt gezien en dus buiten de 170 kg N/ha kan worden gebruikt in elke Europese lidstaat.

Dit is geen oproep om meer kunstmest te gebruiken, maar om kunstmest te kunnen vervangen door op het landbouwbedrijf circulair teruggewonnen voedingsstoffen uit dierlijke mest (RENURE) binnen de geldende bemestingsnormen. Dit helpt de boer en de EU om minder of niet afhankelijk te zijn van geïmporteerde kunstmest en de huidige volatiele prijzen EN vergemakkelijkt het oogsten van de vele voordelen van de toepassing van RENURE.

[15] https://nutricycle.vlaanderen/wp-content/uploads/2022/04/Actieplan-Nutricycle-Vlaanderen.pdf